

Аллагъдин Расулди ﷺ иштирак авур эхиримжи гъазават

«ВИРИДАЛАЙНИ ЕКЕ ДЖИГЪАД – ИМ ЖУВАН НЕФСИНИХЪ ГАЛАЗ ЧІУГВАЗВАЙ ЖЕНГ Я»

Гъурметлу мусурман стхярни вахар, Мугъаммад Пайгъамбар ﷺ чун патал виридалайни хъсан чешне я, ам табий хъуниз виридалайни лайихлуди я ва адан терефдаррикай хъун – им чун патал виридалайни еке бахт я. Дугъриданни, адан гъар са амал чун патал хъсан чешне я. Чун адан гъар са амалдикай тарсар къачуниз ва адан гафарикай гъикмет хъудиз мажбур я.

Макъала:
Шамиль-гъажу Омаров

И макъалада Пайгъамбардин ﷺ ва адан асгъабрин уьмуьрда хъайи гъаф менфят хъудиз жедай са вакъиадикай ахъайиз къанзава. Ам гъижрадин 9-йисуз хъайи Табук лугъудай Пайгъамбардин ﷺ эхиримжи гъазават я. Аравиядин гъаф пай къебилайри а вахтунда Ислам къабулнавай. Ислам гъа вахтунда югъ-къандавай мягъкем жезвай. Византий пачагълугъдин гъукумдик квай Шамда (гилан Сирия, Ирак, Ливан, Иордания алай чил) яшамиш жезвай араб къебилайрини Ислам къабулиз кичіела, Византиядин падишагъди 40 агъзур аскердикай ибарат хъанвай къушун къватІна. Адаз мусурманар садни тун тавуна чилин винелай вири терг ийидай мурад авай. Идакай Пайгъамбардин ﷺ хабар хъайила, ада Ислам къабулнавай вири къебилай-

рикай ибарат тир са еке къушун къватІн къетІна. ГъакІни душман Мединада гуьзет тавуна, адан чиниз экъечІун къетІнавай. Гъа икІ Мединадин патав 30 агъзур мусурмандикай ибарат хъанвай, гъа вахтара дуньядин виридалайни гужлу къушунрикай

садахъ галаз женг ийиз гъазур тир къушун къватІ хъана. Девлетлу мусурманривай Пайгъамбарди ﷺ къушун дядедин алатралди таъминарун патал куьмек тІалабна. Аллагъдин Расулдин ﷺ ван хъанмазди, Усман асгъаб ﷺ 10 агъзур диргъам, 300 деме

ва 50 балкІан гъаз атана. Гъа и амалдалди ада Пайгъамбар ﷺ шадарна ва Аллагъдин Расулди ﷺ лагъана: «Идалай къулухъ Усмана ﷺ вуч авуртІани, адаз зарар жедач». Мад и вакъиада чун патал Абу Бакр асгъабдин ﷺ амал хъсан чешне я.

Нумрада:

Виридалайни еке Къуръан гила Афгъанистанда ава

Салам гунихъ галаз алакъалу месэляяр

Итимди квез яб гузвачни?

Мугъаммад Пайгъамбардин ﷺ уьмуьрдикай куьруь суьгъбет

АЛЛАГЪДИН РАСУЛДИН ﷺ ТАРИХДАЙ

Пайгъамбарди ﷺ Меккадин патав гвай дагъда авай Гъира лугъудай къветІна Аллагъдиз ﷻ ибадат ийизвай. Гъа икІ са йикъарикай юкъуз адан къилив малаик атана. Малаикди къуд пад ишигълу авунвай. Гъи патлахъ килигайтІани, акъазвайди анжах нур тир.

Макъала:
Абдурагъман Рагъманов

Ада Пайгъамбарди ﷺ: «Кіела!» - лагъана. Аллагъдин Расулди ﷺ вичиз кіелиз чидач лагъана жаваб гана. Малаикди мад лагъана: «Кіела». Пайгъамбарди ﷺ

вичиз кіелиз чидач лагъана жаваб хгана. Малаикди пуд лагъай сеферда буйругъ тикрар хъувурла Пайгъамбарди ﷺ вичин рикІ агаж хъайиди хъиз хъана ва ахпа малаикдихъ галаз санал «Алакъ» сурадин садалай вадал къван аятар кіелна. Гъа аятрихъ ихътин мана ава: «Кіела, вун халкънавай Раббидин тІварцІелди. Инсан са стІалдикай халкънавай. Кіела, ви Рабби Жумартлу ва Зурбади я. Ада инсандиз тийижир къелемдал кхъиз чирна». Ибадат ийизвай чкадилай къарагъна ам тадиз къвализ хъфена. Адан бедегда фул ва зурзун гъатнавай. КІвализ агакъайла ада вичин къилел атай вакъиадикай папаз Хадиджадиз ﷺ ахъайна ва вичел пекер вегъе-

на кіев лагъана. Ахпа абур къведни Хадиджадин ﷺ имидин гада Варакъа бин Навфаль лугъудай хашпара дин къабулнавай арабдин къилив фена. Ада лагъана: «Адаз акунвайди Мусадин ﷺ къилив атай Жабраил малаик ﷺ я». Гъа вахтунда Варакъадин йисар къудкъадалай алатнавай ва адан вилерин ишигъ къвахънавай. Адаз Тавратдани Инжилда кхъенвай гафарикай хабар авай. Ахпа мад Пайгъамбардин ﷺ къилив Жабраил малаик «Муддассир» лугъудай сурадин садалай пудал къван аятар гъаз Аллагъдин ﷺ патай хтана. Абурун мана ихътинди тир: «Эй кіев хъанвайди, къарагъ ва хабар це! Ви Рабби виридалайни зурбади я лагъ!»

Виридалайни еке Къуръан гила Афгъанистанда ава

Афгъанвийри виридалайни еке Къуръан гилин хатгалалди къизилдин чернилралди кхъенва. Ктабдин са чинин къадар 228 сантиметр ярговилиз ва 155 см гъаркъувувилиз я. Ам 218 чиникай ибарат хъанва. Вичин заланвал 500 кг я. Алатай йисуз Татарстанда инсанриз къалурнавай Къуръандилай им вичин къадардалди еке я. И Ктаб арадал гъун патал 500 агъзур доллар харж авуна. Такъатар Афгъанистандин машгъур деятель Альхаджем Саид Мансур Надериди чара авуна. Ада и къвалах афагъан халкъ ва вири мусурманар патав важиблу агалкъун я лагъана. Вад йисан къене, 2004-2009-йисара Гъаким Насир Куррав Балхидин къиле авай шикилар чугвавайбурун са дестеди и Къуръан кхъена ва гурчег нехишар яна. Мад къве йисан къене Ктаб къайдадиз гъана.

www.islam.ru

Мусурманрикай ягъанатар ийимир!

Ас-саламу алайкум, гъурметлу мусурман стхярни вахар! Гъайиф хьи, алай вахтунда гзафбуру чпелай са тимил агъада аваз аквазвай, зайиф инсанрикай ягъанатар хкудзава иллаки инсанар къватІ жезвай кимерал, межлисрал. Гъарма сада вич вине къазва, масадбур гъяз къвезмач. Вичи зарафат ийизвайдини вич хътин инсан тирди ва Аллагъдин ﷻ вилик виридалайни хъсанди Аллагъдихъай ﷻ виридалайни кичІеди тирди абурун рикІелай физва.

Макъала:
Гъасан Амаханов,
газетдин редактор

Инсанрикай зарафатар, рахшандар ва ягъанатар авуникай Аллагъдихъ ﷻ ва Къияматдин йикъахъ инанмиш мусурмандин вичин мез хвена къанда. Ихътин амалралди ада вичин къимет ва гъурмет агъузарзава, вичинни ва маса инсанрин арада къайивал твазва, инсанрин рикІер тарзава. И амалри инсанрин арада къайи ийизва ва абурун арада авай дуствилин ва мукъвавилдин алакъяр акъваз хъана, чеб-чпивай яргъа ийизва. Зарафатри ва рахшандри гъужетар, хъел ва рикІиз такІанвал арадал гъизва. Амма эгер инсанди вичи вичикай хъурурунар ийизватІа ва вичел масадбур хъуредайла шад жезватІа, ихтияр ава, эгер хъурурунрин эдебар хвенватІа ва абур гъалалдикай ятІа.

Аллагъ-Таалади Пак Къуръанда лагъанва (мана): **«Эй иман гъанвайбур! Къуй садбуру квекай масадбурукай ягъанатар тавурай. АкІ хъун мумкин я хьи, абуру ягъанатар хкудзавай инсанар чпелей хъсанбур яз. Къуй дишегълийри дишегълийрикайни ягъанатар хкуд тавурай, акІ хъун мумкин я хьи, абуру ягъанатар хкудзавайбур чпелай хъсанбур яз»** («Аль-Гъуджурат» сура, 11-аят).

Аллагъдин Расулдини ﷺ идан гъакъиндай лагъанва: **«Дугъридани, и дуъньяда авайла инсанрикай ягъанатар хкудай инсандин вилик Къияматдин юкъуз Женнетдин варар ахъайда ва лугъуда: «Алад, гъахъ варариз!» Къияматдин йикъан четинвилериз дурум гайидалай къулухъ галат хъанвай а инсан варарин мукъув хъайила абур агал жеда. Ахпа Женнетдин маса варар ахъа жеда ва малаикри лугъуда: «Алад, гъахъ варариз!» Гъа сад лагъай сеферда хъиз малаикри мад ам Женнетдиз ахъай тавуна варар агалда. Гъа икІ адаз Женнетдин варар ахъайиз абурун патав эвер гуда, гъатта ам абурун виридан патав фидалди»** (Ибн Аби ад-Дунья). И дуъньяда са хъурурун патал ийизвай ягъанатар себеб хъана инсандиз Къияматдин юкъуз ихътин еке азаб жезва. Виридалайни четин юкъуз адакай вичикай ягъанатар хкуд хъийида.

И баладикай жув хуън патал, чаз куъмек гудайди анжа мез хвена кисун ва герек чІавуз рахун я. Чал агакънава хьи, Абу Бакр ас-Сиддикъа ﷺ герексуз рахунар тавун ва кисун патал вичин сиве гъатта къван твадай. Ада мецел ишара авуна лугъудай: **«Ида зун кутуг тавур гъалара твазва»**. Гъавилай жув мецин балайрикай хуън патал еке мукъаятвал авуна къанда, вучиз лагъайтІа абур инсан дуъньядани эхиратда телеф хъунин къилин себерикай я. Идалайни гъейри рикІе иман авай инсанар чІуру ихтилатар, ягъанатар, гъибет, бугъген ийизвай межлисрикай къерех хъана къанда. Ахътин чкайриз финни еке гунагъ я. Гъадисда лагъанва: **«Яб гузвайди лугъузвайдан шерик я»**. Къуй Аллагъ-Таалади чун Вичиз аси хъуникай хуърай ва хъсан амалар ийидай тавфикъ (къуват) гурай! Амин.

Махачкъаладин плакатри Пайгъамбардикай ахъайзава

Эхиримжи вахтара, шукур хъуй Аллагъдиз, Дагъустандин шегъеррин, иллаки Махачкъаладин куъчейра мусурман суварар рикІел хкизвай плакатар акъатзава. Рабиуль-Авваль вацра, лагъайтІа, Мугъаммад Пайгъамбардиз ﷺ талукъарнавай

плакатар куърсарнава. И плакатариз килигайла мусурманрин рикІел Пайгъамбар ﷺ хквезва. Абу-рал Аллагъдин Расулдилай ﷺ ийизвай тарифдин гафар кхъенва.

Шукур хъуй Аллагъдиз, алай вахтунда чпин гафаралдини кралалди Пайгъамбардин ﷺ гъакъиндай чпин рикІера авай муъгуъбат ачухиз къанзавай инсанар ава. Рабиу-ль-Аввалдин вацра гъакІни маса варцара Аллагъдин Гъабидихъ ﷺ къелзавай мавлид, ам и дуъньядиз атай къайдадикай ва адан умуърдикай ахъайзавай суъгъбетар, аялриз диндин дибар чирун, гъелбетда, Ислам вилик финин ва Пайгъамбардиз ﷺ гъурмет авунин, ам къан хъунин рекъе ийизвай еке къвалах я.

www.islamdag.ru

«Ислам» журналдин цийи нумра чапдай акъатна

2012-йисан сифте къилий «Ислам» журналдин нубатдин 27-нумра чапдай акъатна. Журналдин мурад инсанриз Исламдикай ахъаюн, савадлувилихъ эвер гун я. И нумра Дагъустандин Муфтий Агъмад-гъажи Абдулаеван рахунри ачухзава.

Агъмад-гъажиди хъайи гунагърин, гъалатІрин, асвилерин гъакъиндай туба авунихъ ва Аллагъди ﷻ чаз ганвай къван сергъят авачир няметрин гъакъиндай шукур авунихъ эвер гузва. ГъакІни ада Аллагъдивай ﷻ вири мусурманар бала, мусибатрикай хуън тІалабунихъ эвер гузва.

Аллагъдин ﷻ лукІарин къилел къвезвай вакъияяр, къандатІа чпиз хъсанбур хъурай, къандатІа писбур вири Адан къадар-къисметдалди къвезва. Амма им хъсан амалар ийиз чалишмиш жемир лагъай чІал туш, гъикІ хьи Аллагъ-Таалади кхъенвай къисмет ва лукІран амалар сад-садахъ галаз алакълу я, абур санал къилиз акъатзава.

Аллагъдин ﷻ къадардин гъакъиндай гъужетар авун къадагъа тирдакай шейх Саид-афанди аль-Чиркавидин вичин «Къуръандин эвер гун къабулун патал гъевеслу авун» ктабда кхъенвай макъалани журналда ганва.

ГъакІни журналда Муса ва Хизри пайгъамбарриз, Багъдаддин халифатдиз, Макъсуд Садикъоваз,

Исламдин илимдиз, итимринни дишегълийрин къилихриз, муъгуъбатдиз, инсандин нефсиниз ва маса важиблу месэлайриз талукъарнавай макъалаяр ганва.

www.islam.ru

<p>Учредитель Благотворительный фонд "Путь". Газета печатается по согласованию и одобрению Духовного управления мусульман Дагестана</p> <p>Редакционный Совет Ахмад-хаджи АБДУЛАЕВ Сулейман-хаджи ТАГИБЕКОВ</p> <p>Главный редактор Патимат ГАМЗАТОВА</p>	<p>Редактор Гасан АМАХАНОВ</p> <p>Канонический редактор Шамиль-хаджи ОМАРОВ</p> <p>Дизайн, вёрстка Лейла ГУСЕЙНОВА</p> <p>Корректор Ярахмед ХАНМАГОМЕДОВ</p>	<p>Газета зарегистрирована Федеральной службой по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций.</p> <p>Свидетельство о регистрации ПИ № ФС 77-42079 от 24 сентября 2010 г.</p> <p>Индекс 51395</p>	<p>При перепечатке ссылка обязательна</p> <p>Газета набрана и сверстана на компьютерной базе «Ас-Салам»</p> <p>Отпечатана в ООО «Дом печати» пр. Акушинского, 20 Заказ № _____</p> <p>Сдано в печать 3 февраля 2012 г. в 20:00</p>	<p>Тираж 2.800 экз.</p> <p>Адрес редакции: 367015 РД, г. Махачкала, ул. Азиза Алиева, 2.</p> <p>Телефон: (8722) 61-00-64</p> <p>E-mail: assalamweb@gmail.com web: www.assalam.ru</p>
--	--	--	--	--

Вакъфа – куътягъ тежер садакъа

Вакъфа – им гъикъван ишлемиш авуртани куътягъ тежезвай, маса гудай ихтияр авачир, гъалал макъсадар кылииз акъудун патал Аллагъдин ﷻ рекъе ганвай эменни я. Вакъфадиз гайи шейинин иеси Аллагъ-Таала жезва.

Макъала:

Мугъаммад-Амин Мугъаммадрасулов

Вакъфа шариатди меслят къалурнавай шей я. Адан бине кутунвайди Къуръан ва Сунна я. Аллагъ-Таалади Вичин Ктабда лугъузва (мана): «Хъсан амалрай квез суваб жедач (Женнет къазанмишдач) гъатта квез крани шейэрикай садакъа таганмаз. Куъне вуч харж авуртани, Аллагъдиз ﷻ адакай хабар ава» («Алю Имран» сура, 92-аят). Пайгъамбардин ﷺ асгъаб Абу Талгъадиз ﷺ и аятдин ван хъайила, ада вичин девлет Аллагъдин ﷻ рекъе серф авун къетна. «Сагъигъ аль-Бухари» лугъудай гъадисрин кваталда и вакъиадикай тамамдиз кхъенва: «И аятдин (винидихъ галай) ван хъанмазди Абу Талгъади ﷺ Пайгъамбардин ﷺ кылиив зверна. Ахпа адан велик акъвазна ам клелна ва лагъана: «Зи виридалайни багъа эменни – Байраха (бустандин твар) я ва ам за Аллагъдин ﷻ ва Адан Расулдин ﷺ рекъе харж ийизва». Аллагъдин Расулди ﷺ адаз жаваб гана: «Аферин, Абу Талгъа, хийир гузвай и эменни чна вавай къабулна ва элкъвена ваз пишкеш хъувуна, къуй ам ви мукъва-кылийри ишлемишрай». Абу Талгъадини ﷺ и бустан вичин багърийрив вугана».

Абу Гъурайради ﷺ Пайгъамбардилай ﷺ ихътин гъадис агакъарна: «Инсан кечмиш хъайила адан вири амалар акъваз жезва, пудалай гъейри: куътягъ тежер садакъа, инсанри менфят хкудзавай илим, вичин диде-бубадиз дуъа ийизвай савадлу велед» (Муслим).

Мусурман алими «куътягъ тежер садакъа» гафариз баян гана ва ам вакъфа я лагъана. Ибн Умара ﷺ ахъайна: «Хайбар (Мединадин патав гвай чка) мусурманри къачурдалай къулухъ пайла Умар асгъабдал ﷺ са къадар чил ацалтна. И арада ам и чилиз вуч ийидатла лугъуз меслят тлалабиз Пайгъамбардин ﷺ кылиив фена. Умара ﷺ лагъана: «Я Расуляллагъ, зал Хайбар чкадай чил ацалтна. Икъван чвалди заз и чилелай багъа шей хъайи туш. За адаз вуч авун лазим я?» Пайгъамбарди ﷺ жаваб гана: «Кандатла ам вакъфадиз це». Умар асгъабдини ﷺ ам Аллагъ ﷻ патал вакъфадиз чара авуна ва ихътин шартлар эцигна: маса гудай, пишкешдай, ирс яз къабулдай ихтияр авач, луклар луквилей азад ийидайвал менфят хкудда, анжах кесиб, рекъе-хуъле авай, гъазават ийизвай ва мугъандиз атанвай мусурманри лазим тир къадарда ишлемишда.

Умар асгъабди ﷺ авунвай гъа и вакъфа Исламдин тарихда сад лагъай вакъфа яз гъисабзава. Гъа вахтарилай гечна къенин йикъалди вакъфа ийидай Сунна мусурманрин арада хъсандиз райж хъана. Джабир асгъабди ﷺ лагъана хъи, вакъфа ийидай мумкинвал аваз ам тавур гъич са асгъабни хъанач, яни мумкинвал авай гъар сада вичивай жезвай шейэр вакъфадиз ганвай.

Имам аш-Шафииди ﷺ лугъудай: «Заз малум я хъи, 80 ансарди (меккавийр къабулай мединвийр) вакъфа авунай».

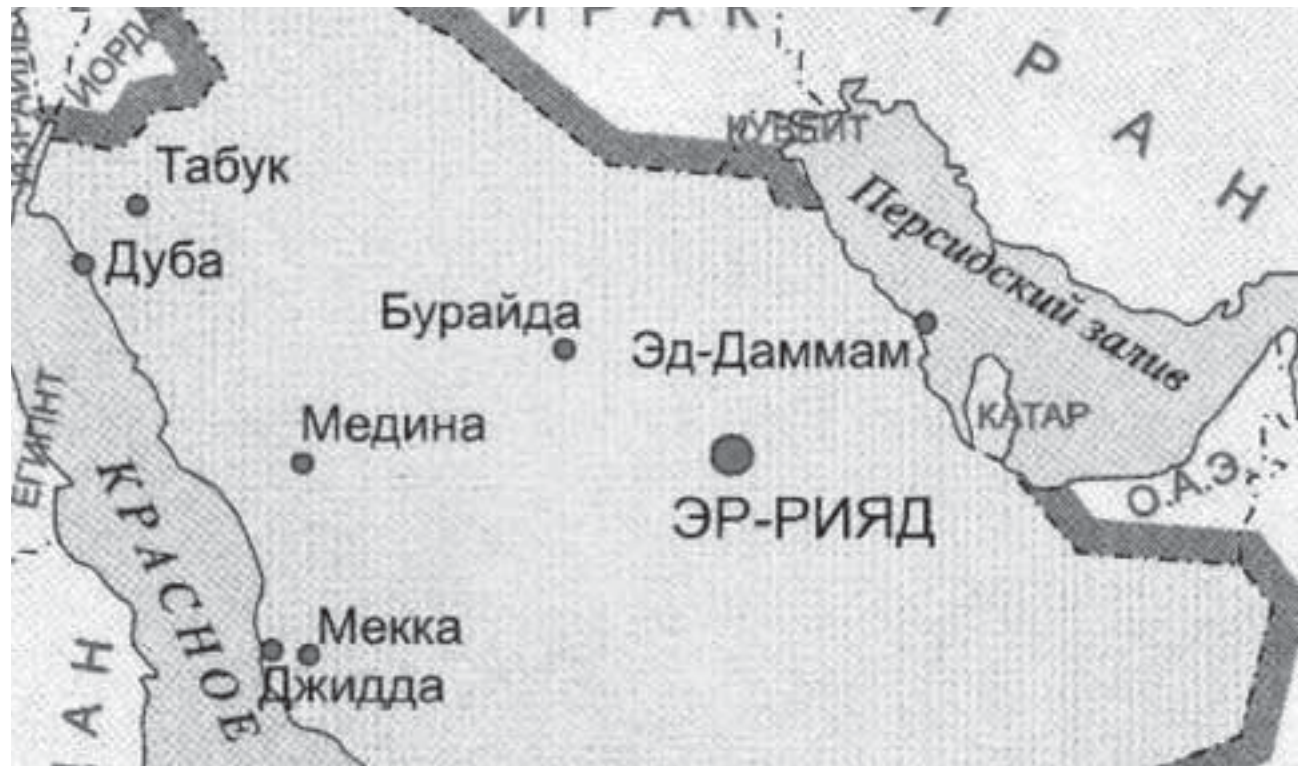
Вакъфадихъ пара гъикметар ава. Абурукай: эменнидин куъмекдалди Аллагъ-Тааладиз мукъва хъун; кесибриз куъмек гун; мусурман жемят патал чарасуз къулайвилер халкъ авун (месела, мисклин, медресе эцигун); жув и дуъньядай фейидалай къулухъни сувабар къведай мумкинвал хъун ва мсб. Жуван эменни вакъфадиз элкъурун – им Аллагъдиз ﷻ муътлугъ хъунин ва дуъньядин няметрихъай вил атлунин лишан я.

Аллагъдин Расулди ﷺ иштират авур эхиримжи гъазават

1 « Ам Пайгъамбардин ﷺ кылиив вичин квале авай къван вири эменни – 4 агъзур диргъам гъаз атана. «Вуна ви хизандиз вуч туна», - лагъана Аллагъдин Расулди ﷺ суал гайила Абу Бакр асгъабди ﷺ жаваб гана: «Хизандиз за Аллагъ ﷻ ва Адан Расул ﷺ туна». Вичин девлетдин са пай Умар асгъабдини ﷺ гъана. Вири мусурманри, гъатта дишегълийри чпивай жезвай куъмек ийизвай. Анжах мунафикъри куъмек гузвачир, акси яз абуру Пайгъамбардин ﷺ мурад кылииз акъат тийидайвал чпивай жезвай чалишмишвилер акъазвай. Гагъ абуру Аллагъдин ﷻ рекъе такъатар харж ийизвай мусурманрикай ягъанатар ийизвай, гагъ Византиядин къушунрихъай киче жедайвал мусурманриз

манар алай чкадал къвана. Табукдиз фидай рекъе мусурманрин къушун Гъижр лугъудай чкадин патавай фена. Ам Салигъ пайгъамбардиз ﷺ муътлугъ тахъайла Аллагъ-Таалади терг авунвай Самуд къебила яшамаш хъайи чка тир. Салигъ пайгъамбардин ﷺ деведи яд хъвайи къуйдилай гъейри амайбурай яд хъун Пайгъамбарди ﷺ асгъабриз къадагъа авуна. Гъакни Аллагъдин Расулди ﷺ Табукдиз агакъайла ана авай къуйдайни яд хъвамир лагъана. Табукдиз агакъайла мусурманар къуйда хъвадай яд аватла килигна, амма ана авай цин къадар лап тлимил тир. И арада Пайгъамбарди ﷺ къуйдай яд къачуна, адал чин ва гъилер чуъхвена, амукай яд къуйдиз хъана. Идалай къулухъ къуйда

я». Пайгъамбарди ﷺ жаваб гана: «Аллагъди ﷻ эмирнавайтла, за квевай меслят тлалабдацир». Умар асгъабдини ﷺ лагъана: «Византий пачагълугъ чехиди я ва абурун арада гъич са мусурманни авач. Ша чун и йисуз элкъвена хъфида, къведай йисуз абуруз вуч ийидатла фикирда». Асгъабрин меслятдиз табий хъана Пайгъамбарди ﷺ элкъвена хъфин къетна. 50 йикъалай Мединадиз Аллагъдин Расул ﷺ хтайла вири мединвийриз - итимризни дишегълийриз, къуъзуъбурузни аялриз гъафшад хъанвай. Абуру Пайгъамбар ﷺ ихътин гафаралди къаришламишна: «Палъ'а-ль-бадру 'алаяна мин санийати-ль-вада'...» ва яргъалди куъчедал акъвазнай. Пайгъамбардин ﷺ эхиримжи

Мединадай Табукдиз женгиниз фена хтун патал мусурманрин къушунди гишилани яд кланз квалачи-квалачи 1200 км рехъ атлана.

жуъреба-жуъре гафар лугъузвай. Кыле Абдуллагъ бин Убай авай мунафикърин са дестеди чпивай зегъемвал эхиз жедач ва гъавилей дъевезини фидач лагъана. Абурун гъакъиндай Аллагъ-Таалади аят ракурна (мана): «Жегъеннедин цай гатун зегъемдилай къати я». Бязи мусурманри-вай чпин кесибвилииз килигна гъазаватдиз физ жезвачир, и кар гъайиф хъана абурун вилерай гъатта накъвар авахъзавай. Ражаб вацран 9-юкъуз мусурманрин къушун Мединадай экъечна. Табукдиз фидай рекъе асгъабри пис четинвилериз дурум гана. Месела, 18 касдал са деве ацалтавай ва абуру адал гъарма вичин нубат атайла ацукъзавай. Туън ва яд абурув тлимил гвай, гъатта са хумрав къве асгъабди къве патал пайна незвай. Бязи вахтара, зегъем эхдай къуват амачирла, абуру деве тукъазвай ва адан руфуна авай яд хъвазвай. Гъа ихътин четин йикъарикай са юкъуз, Аллагъдин Расулди ﷺ дуъа авуна ва цавай марф къвана. Фикир гун лазим я хъи, и марф анжах мусур-

авай яд гъаф хъана ва ам вири къушундин игътияжар тамамарун патал бес хъана. Пайгъамбар ﷺ 30 агъзур аскер галаз Табукдиз атанвайдакай хабар хъайи византиявийрин риклера кичи гъатна ва абуру женгиниз экъеч тавуна, элкъвена чпин гъукуматдиз хъфена. Табукда мусурманри 20 югъ акъудна. И вахтунда абуруз Шамдин шегъерин регъберри Айлади, Джарбара, Азруха ва гъакни Думатул-Джандаль чкадин регъбер Укайдира чпин муътлугъвал малумарна. Мусурманри шегъерин регъберрихъ галаз икърар кутлунна ва абуру чпи джизъя (кафирри мусурманриз гун лазим тир гъакъи) гуда лагъана хиве къуна. Джизъя гузвай инсанар мусурманри хуъда ва куъмекар гуда лагъана гаф ганвай. Ахпа Пайгъамбарди ﷺ визинтийвийрин гуъгъуъниз фидани лагъана асгъабривай меслят тлалабна. Умар асгъабди ﷺ лагъана: «Я Расуляллагъ, эгер Аллагъди ﷻ ваз эмирнаватла, чарасуз чун абурун гуъгъуъниз фин лазим

гъазаватдикай хабар гузвай и макъаладин эхирдайни, гуърметлу мусурман стхяярни вахар, куъ фикир Аллагъдин Расулди ﷺ Табукдай хтайла лагъай, тларикъатдин бинейрикай сад тир гафарал желб ийиз кланзава. Малум хъайивал, Пайгъамбардин ﷺ девирда виридалайни четин гъазават асгъабар патал Табук гъазават тир. Пишилани яд кланз квалачи-квалачи абуру 1200 км рехъ атлана. И женгинилай къулухъ асгъабар лап яхун хъанвай, беденар чларчи къунвай, гъа ихътин гъалда аваз гъазаватдай хтай арада Пайгъамбарди ﷺ вири мусурман дуъньядиз машгъур, чна фикир гун тлалабай, гафар лагъана: «Чун гъвечли джигъаддай хтана ва гила чун чехи джигъаддив эгечизава». И гафарин ван атайла мягътел хъайи асгъабри жузуна: «Я Расуляллагъ ﷻ, икъван четинвилериз дурум гана чулгур джигъаддилай мад зурба джигъад хъун мумкин яни къван?» Пайгъамбарди ﷺ жаваб гана: «Виридалайни еке джигъад – им жуван нефсинихъ галаз чулгъазвай женг я» (Табарани).

Салам гунихъ галаз алакълу месэлаяр

КЪВЕ КАС САД-САДАЛ ДУЪШУЪШ ХЪАЙИЛА, ЭВЕЛ САЛАМ ГУН, АХПА ИХТИЛАТДИВ ЭГЕЧУН СУННА Я

«Ас-салам» гаф араб члалай таржума авурла «ислягъвал» лагъай члал я. Ам Аллагъдин ﷻ 99 тварцикай сад я. ИкI адан мана «Ислягъвал ва саламатвал Багъишзавайди» ва «Нукъсанрикай Михъиди» я. Са касди масадаз салам гудайла, налугъуди ада икI лугъуза: «За ваз Аллагъдин ﷻ патай саламатвал ва вун вири члуру кваллахрикай хуьн тлалабзава». Са шакни алачиз, салам гун – им Пайгъамбардин ﷺ сунна я. Салам гузвай инсанри сада-садаз зиян гудач лагъана икърар кутунзава.

Макъала:

Мугъаммад-Амин Мугъамадрасулов

Салам гунин лайхлувал Аллагъ-Таалади Къуръанда лугъуза: «Къез салам гайила, (месела, ас-саламу алайкум гафаралди) куьне адалай хъсан къайдада (месела, ва алайкум ас-салам ва рагъматуллагъи ва баракатугъ) жаваб хце ва я къез гайи къайдада (ва алайкум ас-салам) жаваб хце» (Ан-Нисаъ) сура, 86-аят). Аллагъдин Расулди ﷺ вичин асгъабриз мукъвал-мукъвал эвер гузвай салам гун патал. Абдуллагъ бин Амра агакъарнавай гъадисда лагъанва: «Са инсанди Пайгъамбардивай ﷺ жузуна: «Гъихътин Ислам (гъи амал Исламда) виридалайни хъсанди я?» Аллагъдин Расулди ﷺ жаваб гана: «Кесиб инсанриз тлуьн гун ва виридаз, ваз чизвайбурузни течизвайбуруз салам гун» (Бухари).

Салам гудай къайда

Салам гун къилди са касдиз талукъ сунна (суннат аль-айн) хуьн мумкин я, месела, салам гузвай кас сад хъайила, гъакIни жемятдин сунна (суннат аль-кифая) яни дестедикай са касди къванни салам гайитIа, сунна къилиз акъуднавайдай гъисабзава. Эгер къилди са касдиз салам ганватIа адаз жаваб хгун ферз я, инсанрин жемятдиз салам ганватIа абурукай сада къванни салам гун ферз я, садани жаваб тагайтIа, виридаз гунагъ жеда. Саламдиз жаваб гъасятда гана кIанда, себеб авачиз жаваб яргъалди вегъейтIа, гунагъ жеда. Жавабни а къайда гана кIанда хъи, салам гайидаз адан ван къведайвал. Салам гайи кас бишиди ятIа, адаз гъилин, къилин ишарадалди ва я шузарар юзуруналди жаваб гуда. Къве кас сад-садал дуьшуьш хъайила эвел салам гун, ахпа ихтилатдив эгечIун сунна я. Эгер къве касди сада-садаз санал саламар ганватIа, абуру къведани жавабар хгун лазим я. Салам гудайлани ам ван алаз, низ салам гузватIа, гъабуруз хъсандиз ван къведайвал гана кIанда. Гъар гъилера кIвализ гъахъайлани хизандиз салам гун сунна я. Са касни авачир кIвализ гъахъайла и къайда салам гуда: «ас-саламу аляйна ва аля

ибадиллягъи-салигъин» (саламатвал ва ислягъвал Аллагъдин ﷻ патай чаз ва савадлу лукIариз). Яшариз гъвечIида чIехидаз, балкIандал алайда – кIвачи-кIвачи къекъезвайдаз, акъ-вазнавайда – ацукънавайдаз, гъвечIи дестеди – чIехидаз салам гун меслят къалурзава. Гъатта, месела, чIехидаз гъвечIидаз салам гайитIани, адаз жаваб гун ферз я. Салам, яни «ас-саламу алайкум» гафар агакъар лугъудай ихтиярни ава ва гъа ихътин саламдиз жаваб гун ферз жезва. Нел салам агакъарнаватIа, гъада и къайда жаваб гуда: «ва аляйка ва аляйгъи-с-салам». ГъакIни кагъ-азда аваз агакънавай саламдиз жаваб гун ферз я.

Низ салам гун меслят къалурзавач ва низ гъарам я?

Шариатди эвлемеш жедай ихтияр гузвай къилди авай чара дишегълидиз салам гун итимдиз меслят къалурзавач (карагъат я). Амма эгер ам къуьзуь ва я абуру алачир, яни, ам акурла, къилиз члуру фикирар текъезвай дишегъли ятIа, салам гудай ихтияр ава. Къилди авай дишегълидиз, лагъайтIа, итимдиз салам гун ва адаз жаваб хгун гъарам я. Эгер садалай гзаф дишегълийяр аватIа, итимдиз абуруз салам ва абуруз жаваб гудай ихтияр ава. Шариатди эвленмиш жедай ихтияр тагузвай мукъва дишегълийриз салам гун итимдиз сунна я, гъакIни абурузни идаз салам гун. Гъамамда авайдаз, Къуръан кIелзавайдаз, гъатта ван алачиз кIелиз хъайитIани, дуьа, капI ва зикир ийизвайдаз, тлуьн незвай ва яд хъвазвайдаз салам гун меслят къалурзавач (карагъат я). Исламдин илим кIелзавайдаз, азан гузвайдаз ва ам гузвай вахтунда, имамди насигъат ийизвай вахтундани салам гун карагъат я. Ачухдиз, виридан велик акъвазна гунагъ ийизвай касдиз салам гун гъарам я. Ихътиндаз салам тагайтIа ада чандиз ва я сагълам-вилиз зиян гуни мукъаятвал аватIа, салам гун къадагъа туш. Имамди кIелзавай насигъатдиз яб гузвайбурузни салам гун карагъат я. Низ салам гун карагъат ятIа,

абуруз жаваб гун ферз жезвач. Эгер инсанрин кIватIалдикай садан тIвар къуна салам ганватIа, месела, «ас-саламу алайкум, Мугъаммад» ада чарасуз жаваб гана кIанда, гъатта кIватIалдикай масадбуру жаваб гайитIани, адан хивяй жаваб акъатзавач. ГъикI хъи, салам адаз ганвай.

Аялриз салам гун

Гъатта яшар тамам (балугъ) тахъанвай гъвечIи аялризни салам гун сунна я. Идалди абуруз салам гунин эдеблувал чирзава. Амма ихътин аялриз саламдиз жаваб гун ферз туш, вучиз лагъайтIа абурун яшар тамам тежедалди шариатди абурувай са шейни истемешзавач. Эгер мумайиз (яни 6-7 йис ва гъадалай гзаф хъанвай) аялди чIехидаз салам гайитIа, адаз жаваб хгун ферз жезва, адалай гъвечIида (5 йис ва гъадалай тIимил) гайитIа жаваб гун ферз жезвач. Эгер яшар тамам хъанвай ва тахъанвай инсанрикай ибарат кIватIалдиз салам гайитIа ва абурукай тек са яшар тамам тахъанвайда жаваб гайитIа ам гъисабзавач, вири яшар хъанвай-буруз гунагъ жезва. Яшар тамам Исламда гадайрин сифте сеферда мая акъатайла ва рушарин вацран къилер эгечIайла жезва, 18 йис хъайила ваъ.

Салам гудайла гъилер ягъун

Салам гудайла гъилер ягъун сунна я. Гъилер ягъунин куь-мекдалди мусурманрин арада муьгъуьббат ва гъуьрмет жезва, пехилвал ва ажугъ арадай акъатзава. И амалдин лайхлувиликай лагъанвай гзаф гъадисар ава. Месела, Мугъаммад Пайгъамбарди ﷺ лагъана: «Сад-садал дуьшуьш хъайила, къве мусурманди гъилер ягъайтIа, Аллагъ-Таалади абурун гунагърилай гъил къачуда, гъатта абуру сад-садавай къакъатдалди» (Абу Давуд). Пайгъамбардин ﷺ ас-гъабрини чпи-чпиз гъилер ядай тир (Тирмизи). Инал лагъайди итири итирилиз ва я дишегълийри дишегълийриз гъилер ягъуникай я. Амма чара (эвленмиш жедай ихтияр авай) дишегълийриз гъилер ягъун гъарам я.

Велед рагъметдиз фейила

Диде-буба патал виридалайни еке шадвал аялар я. Эхъ, абурухъ гелкъуьн патал гзаф четинвилер эхна кIан жезва, амма абуру гъар са цIийи хизандин уьмуьрда виридалайни гзаф вахтунда гуьзетзавай мугъманар я. Аялдин гъарайдин, шехъунин ван хъайила кIвале авай гъал лап кIанелай хъсан патахъ дегиш жезва. Алимри лугъузвайвал, аял авай кIвале берекат жезва.

Материал:

Муслимаат Раджабова

Гъихътин инсан хъайитIани, гъа жергедай яз таза аяларни, и дуьньядиз Аллагъдин ﷻ къадардалди къезва, атайди хъиз Аллагъдин ﷻ къадардалди хъфинни ийизва. Ам и дуьньядин уьмуьрдин къандалрикай азад хъана ва маса дуьньядиз куьч хъана. И арада мусурманри сабуру авуна кIанда. Кечмиш хъайи кас патал виридалайни менфятлуди Аллагъ ﷻ рикIелай алудна, чара инсанриз къалурун патал вилерай авадазвавай накъвар, ван алаз шехъун, гъараюн, перемар къазунун туш, акси яз, Аллагъ ﷻ рикIел алаз адан тIварцихъ кIелзавай зикир, Къуръан я. Гъелбетда, таза аял и дуьньядиз акъатна агакъ тавунмаз рагъметдиз фейила, рикIиз тIар жезва. Амма адан диде-бубадиз, мукъва-къилийриз кIеви иман хъайитIа, абуру им Аллагъди ﷻ кхъенвай къадар-къисмет тирди гъавурда акъада ва сабуру ийиз регъят жеда. Таза аялар – лацу, михъи чарчиз тешпигъ я. Абуру гъеле са члуру кIвалахни ийиз, гъич садрани Аллагъдиз ﷻ аси жез агакънач ва абуру, инша-Аллагъ, чпин диде-бубаяр Женнетдиз тухуда. Ахъайзава хъи, са сеферда са хизанда бици руш рагъметдиз фена. Адан гъакъиндай башагълуьгъ гуз пара инсанар атана. И хизандихъ галаз хъсан алакълаяр авай са дишегълини атана. Аниз фидай рекъе ада фикирзавай: «Авай са рушакайни магърум хъайи диде-бубадиз за гъихътин гафаралди теселли гуда бес?» Амма и дишегъли кIвализ гъахънамазди адан патав атана рушан бубади лагъана: «Ахътин зурба кар хъанач, эхъ, ам чи патавай фена, амма яргъалди ваъ. Аллагъди ﷻ гайитIа, Ам чун патал Женнетдин куьле я». Гъа ихътин иман гъар са мусурмандиз хъана кIанда.

Абу Гъасана ахъайна: «Са сеферда за Абу Гъурайради ﷺ лагъана: «Зи къве велед рагъметдиз фена, чи рикIер секин жедайвал ваз Пайгъамбардивай ﷺ ван хъайи са ихтилат ахъайдачни?» Абу Гъурайради жаваб гана: «Эхъ, Аллагъдин Расулди ﷺ лугъудай: «Куь веледар Женнетдин чепелукъар я. Чтин диде-бубаяр гъалтайла веледар абурун парталрихъ галкIида ва гъатта Аллагъди ﷻ абуру Женнетдиз ракъурдалди ахъайдач» (Муслим). Усама бин Зайда ахъайна: «Пайгъамбардин ﷺ рушан Зайнабан гада чандик квай арада ада вичин бубадиз эвердайвал са кас ракъурна. Амма Пайгъамбарди ﷺ а кас элкъвена рахкурна, абуру салам агакъарун ва и гафар лугъун буйругъна: «Дугъриданни, вири Аллагъдин ﷻ гъиле ава, Ада вахчурди ва Ада багъишайди. Вири инсанриз Ада вахт тайинарнава, къуй гъар сада сабуру авурай ва Аллагъдин ﷻ патай суваб гуьзетрай!» Амма са герендилай ада мад вичин бубадиз эвер гун патал инсан ракъурна, атун патал минетар авуна, и арада ам адан къилив фена. Адахъ галаз Са'д бин Убада, Му'аз бин Джабаль, Зайд бин Сабит ва масадбурни атана. Рушан кIвализ гъахъайла Пайгъамбардин ﷻ гъиле эхиримжи нефесдик квай аял вугана, и арада Аллагъдин Расулдин ﷻ вилер накъварай ацIана. И кар акур Са'да суал гана: «Я Расуляллагъ ﷺ, им вуч я?» Ада жаваб гана: «Им Аллагъ-Таалади Вичин лукIран рикIе тунвай регъим я. Аллагъди ﷻ Вичин регъим анжах регъимлу лукIариз къисметда» (Бухари, Муслим).

Са амалдай Женнет

Аллагьдиз ﷺ мукьва ийизвай кьилихдин са гуьзел ери ава. Ам чарабурун гунагьар, нукьсанар клевун я. Дугьриданни, Аллагь-Тааладиз клевзавайбур кланзава. Мугьаммад Пайгьамбарди ﷺ идан гьакьиндай лагьана: «И дуньяда мусурманрин гунагьар клеввай касдин гунагьар Аллагьди ﷺ Кьияматдин юкьуз клевда».

Макъала:

Гьаджимурад Омаргьаджиев

Зи стхайрикай сада заз ихьтин суьгьбет ахьайна. Са сеферда Нурлу Мединадин агьалийрикай садаз ахварай Пайгьамбарди ﷺ акуна. Аллагьдин Расулдихь ﷺ галаз алакьалу ахварар гьакьикьибур я. Пайгьамбарди ﷺ и касдиз лагьана: «Меккада са инсан яшамииш жезва (ам вуж ятла гьавурда туна), жува адал шад хабар агакьара ва ам захь галаз, инша-Аллагь, Женнетда жеда лагь».

Мединви Меккадиз фин патал рекье гьатна. Шегьердиз агакьайла, ада вичел дуьшуьш хьайи гьар садавай гьа инсан яшамииш жезвай чкадикай хабар кьаз эгечна. Амма садани ам авай чка лугьузвачир: адан тварцдин ван хьанмазди, вири далу гана хьфизвай. Эхирни са гужуналди и кас жагьайла, адаз ам виридалайни пис инсанрикай сад тирди акуна. А кас гьатта кпларни тийизвай гунагькар тир. Мединвидини адаз суал гана: «Вуна авунвай Аллагьди ﷺ кьабулна лагьана фикирзавай са хьсан квалдикай заз ахьяя». А касди жаваб гана: «Ваз аквазвайвал, зи уьмуьрда Аллагьди ﷺ кьабулда лагьана умуд кутаз жедай хьсан кваллахар авач». «Рикел хкваш, - тлалабзавай атанвайда, - белки вуна авунвай са хьсан кваллах ава?» Меккавиди ахьайна: «Зун эвленмиш хьайила зи паб квачел заланзавай масадалай. Ада завай тлалабна: «Зи гунагь клев, Аллагьди ﷺ ви гунагьарни клевда». За адан гунагь клевна ва ада аял хадалди сабур авуна. Идакай садазни хабар хьанач. Аял хайидалай кьулухь зун садазни таквадайвал таза аял гваз фена ам мисклиндин ракларин вилик эцигна. Ахпа гьарайдин ван акьатна: «Аял, аял жагьанвал! Адаз багьрияр авани?» Инсанар кватл хьана. Зун, лагьайтла, яргьалай килигзавай. Гьа икI инсанар са тимил секин жедалди за гуьзетна ва ахпа адан патав хьана лагьана: «И аялдин диде-буба жагьидалди зун адаз килигда». Таза аял гьиле аваз зун кваллиз хьфена. Папахь галаз чна гьа веледдиз тербия гана ва валай гьейри мад садазни адакай гьакьикьят чир хьанач. Анжах са Аллагьдиз ﷺ и кар малум тир». Мягьтел хьайи мединвиди лагьана: «Субгьаналлагь, и амалди вун виниз акьудна. Заз ахварай Аллагьдин Расул ﷺ акуна, ада вун вичихь галаз Женнетда жеда лагьана хабар агакьарун заз буйругьна». Гьа и хабарди гунагькардиз хьсан таьсир авуна, ада Аллагьдивай ﷺ вичин гунагьрилай гьил кьачун тлалабна ва дуьз рекьел элячна. Алай вахтунда, лагьайтла, са касди гьвечли гьалатI, гунагь авуртлани, инсанриз ам клевдай кьайда чизвач, тадиз дуьздал акьудзава. Эгер квез маса инсанар дуьздал акьудиз хуш ятла, куь кьилихдик алчач ери акатнавайди чир хьухь. Дугьриданни, Аллагь-Таалади Вичи инсанрин гунагьар клевзава ва Адаз абур клевзавай инсанар кланзава. Инсанрин гунагьар клев ва куь гунагьар Аллагь-Таалади клевда. Кьуй Аллагьди ﷺ чаз и насигьатдиз табий жедай клеви иман ва тавфикь (кьуват) гурай! Амин.

Мугьаммад Пайгьамбардин ﷺ уьмуьрдикай куьруь суьгьбет

1 « Идалай кьулухь ада вичин мукьва-кьилийриз михьи диндиз эвер гуз эгечна. Ахпа Пайгьамбардал ﷺ «Гьижр» сурадин 30-аят атана (мана): «Ваз эмирнавай кваллахриз эвер це ва мушрикрикай яргьа хьухь!» И йикьалай Аллагьдин Расулди ﷺ ачухдиз Исламдиз эвер гуз эгечна. Ам Меккадин кимерал, базаррал ва инсанар кватл жезвай чкайриз физ диндиз эвер гузвай. Ада чпикай са хийирни са зиянни авачир бутриз ибадат авун ягьалмишвал тирди ва абуруз ибадат авур инсанрин эхир гьамишалугь Жегьенем жедайди хабар гузвай. Са сеферда Пайгьамбарди ﷺ кьакьан кунтлал хкаж хьана жемьтдиз

Гьа икI, девлет, гьукум гьиле авай инсанри иман гьайи чпин луклариз, кесиб инсанриз азабар гуз башламишна. Пайгьамбарди ﷺ, лагьайтла, сабур авунихь ва Аллагьдин ﷺ диндихь эвер гузвай. Эхирни, мушрикрин азият эхиз лап четин хьайила, Пайгьамбарди ﷺ мусурманриз Эфиопиядин чилел куьч хьун эмирна, амма вич ва маса бязи асгьабар Меккада акьвазна. Эфиопиядиз куьч хьайи мусурманар архаиндиз яшамииш жез акурла, мушрикрин рикерик кьалабулук акатна ва абуру Эфиопиядин пачагь Нажашидин кьилив вичин амалдарвилел машгьур Амр бин Ас ва Абдуллагь бин Аби Рабия ракурна. Меккадай гьанвай

савадсузвиле яшамииш жезвай, бутриз ибадат ийизвай. Чна кьейи гьайванрин як незвай, эдебсуз амалар ийизвай, гьвечли-чехиди чизвачир, вилегьда зайифдаз кIур гузвай, кесибвилехьай кичелла таза аялар чан аламаз кучудзавай, дишегьли гьайвандай кьазвай. Гьа и вахтунда чи арадай вичин диде-буба виридаз чизвай, садрани табдин гаф сивай акьуд тавур, намус хуьзвай, ихтибар гьиз жедай са инсандиз Аллагьди ﷺ пайгьамбарвилини пай гана. Ада сад Аллагьдиз ﷺ ибадат авунихь эвер гана ва икьван чIавалди чи бубайри ибадат авур бутар негьна. Ада тапарар ийимир, гайи гаф хуьх, мукьва-кьилийрихь, кьуни-кьуншийрихь галаз хьсан алакьа хуьх, чехибуруз гьуьрмет ая лугьузва. Ада чаз ягьсузвиликай, етимдин девлетдал гьил яргьа авуникай, михьи дишегьлидикай буьгьтен авуникай, ам зинавиле тахсирлу авуникай кьерех хуьх лугьузва. Чун и Пайгьамбардиз ﷺ табий хьана, амма чи бубайриз и кар бегенмиш хьанач, гьавилий абуруз чун элкьвена дуьз рекьелай алудиз кланзава». Абуру сад Аллагьдиз ﷺ ибадат ийизвайди акурла Нажашидиз и кар бегенмиш хьана ва вичивай куьмек тлалабай инсанар садан гьилени вугудач лагьана. И арада Амр бин Аса лагьана: «Бес мусурманри Исадикай ﷺ эдебсуз ихтилатар ийизва». Падишагьдини мусурманривай ада лугьузвайди гьахь яни лагьана хабар кьуна. Жа'фар бин Аби Тлалиба жаваб гана: «Иса ﷺ Аллагьдин ﷺ лукI ва пайгьамбар я». Ахпа Жа'фара «Марьям» сурадай 29-33-аятар кIелна (мана): «Ада (Марьяма) вичин кьужахда авай таза аялдал (Иса пайгьамбардал ﷺ) гьилин ишара авуна. Таза аялдихь галаз бес чун гьикI рахада лагьана инсанри. И арада аял рахана: «Зун Аллагьдин ﷺ лукI я. Ада заз Ктаб ва пайгьамбарвал ганва. Гьина аваз хьайитлани, зун берекатлу авуна. Ада заз чан аламай кьван капI авун ва закят гун эмирнава. Зун дидедиз хьсанвал ийидайди яз халкьнава, зулумкар ва бахтсузди яз халкьнавач. Дидеди хайи, рагьметдиз фейи ва Арасат майдандал чан хкай юкьуз заз саламни саламатвал Аллагьди ﷺ кьисметнава».

Ачух ва ширин сесиналди кIелай Аллагьдин ﷺ келимайрин ван атайла, падишагь Нажашидин ва кешишрин вилерай накьвар атана. Ахпа Нажашиди лагьана: «Дугьриданни, ибур Иса пайгьамбардиз ﷺ атай келимаяр ракурнавай чкадай атанвайбур я. Ибур гьа са экуьнин нурар я». Ахпа ада Амр бин Асаз хьел кваз лагьана: «Ибур за квез гьич садрани вахкудач! Эй, нуькверар, вахце абуру гьайи пишкешарни, кьуй гьинай гьанатла абур гьаниз хутахрай!»

Инал чна кьенин суьгьбет акьалтIарзава. Амай пай кьведай нумрайра Аллагьдин ﷺ куьмекдалди давамар хьийида.

Меккада авай Пайгьамбардин ﷺ папан Хадиджадин ﷺ квал.

эвер гуз башламишна. Меккадин жемьт кватл хьайила, Аллагьдин Расулди ﷺ лагьана: «Квез за таб авуна гьич садра кьванни акурди яни?» Жемьтди жаваб гана: «Чаз вун гьамиша гьахь лугьузвай инсан тирди чизва». Пайгьамбарди ﷺ дагьдал ишара авуна халкьдивай жузуна: «Эгер за квез атла дагьдин кьулухь Меккадал гужум авун патал душманрин кьушунар кватл хьанва лагьайтла, куьн зи чIалахь жедали?» Жемьтди вирида санал жаваб хана: «Эхь, вуна таб тийидайди чаз чизва». Пайгьамбардини ﷺ абуруз лагьана: «Гила яб це, заз Аллагь-Таалади Вич сад тирди квез малумарун эмирнава. Эгер куьн сад тир Аллагьдихь ﷺ инанмиш тахьайтла, куь кьилел еке бедбахтвал кьведа». И арада Пайгьамбардин ﷺ ими Абу Лагьаба кьал кьачуна, гьарай-эвер гуз эгечна ва Пайгьамбардиз ﷺ ихтилат кьилиз акьудай мумкинвал ганач. Гаф пай девлетлуьри Аллагьдихь ﷺ иман гьанач, анжах кесибрини луклари михьи дин кьабулзавай.

багьа пишкешар пачагьдиз гана абуруз мусурманар чпихь галаз рахкурун тлалабиз кланзавай. Пишкешар пачагьдиз ва кешишриз гайидалай кьулухь Амр бин Аса ширин мецелди кешишривай вичин пад кьун ва пачагьдин вилик рахадайла куьмек гун тлалабна. Абуруни рази хьана. Гьа икI, Амр бин Ас пачагьдин кьилив атана ихьтин гафар лагьана: «Чи уьлкведай куьниз са десте акьулсуз жаванар атанва. Абуру чпин ата-бубайрин диндай эгьечна са цIийи дин кьабулнава. Ам куь динни туш, чехи бубайриз абурурун гьал хьсандиз чизва, гьавилий абуру чпин хтулар элкьвена атай уьлкведиз рахкурун тлалабзава». И арада падишагьдин патав гвай кешишрини везирри адан гафар тестикьарна. Амма Нажашидин риклиз зулум хуш тушир ва ада мусурманриз вичин кьилив мугьмандиз эвер гун истемишна. Пачагьдин кьилив атай асгьабри чпин диндикай ахьайна. Жа'фар бин Аби Тлалиба ﷺ лагьана: «Чун

ТИУРУ САЙНА ДАГЪДАЛ МУСА ПАЙГЪАМБАРДИЗ عجل ТАВРАТ (ТОРА) ГАЙИ КЪАЙДАДИКАЙ КУЪРУЪ РИВАЯТ

ПАЙГЪАМБАРРИН ТАРИХДАЙ

Саид Афанди АЛЬ-ЧИРКАВИ

Эвел – алатай нумрайра

Ахпа ажугъди кьунвай Мусад عليه السلام Самиридихъ элкьвена лагъана: «Вуна вуч авуна?» Ахпа адаз туьгьметар ийиз эгечина. А кьвалах авунихъ вичин нефсини эвер гайиди ада Мусад عليه السلام вилик хиве кьуна. Инсанрихъ элкьвена Мусад عليه السلام лагъана: «Куьне кьез зулум авуна». Данадиз ибадат авурбур чпи чуру кьвалах авурдан гьавурда акьуна ва Мусадивай عليه السلام вуч ийиди лугъуз хабар кьаз башламишна. Мусад عليه السلام Аллагьдин عليه السلام патай вагъйу атана ва данадиз ибадат авурбур паталай гьил кьачун тлалабиз Тиуру Сайна дагъдиз атун эмирна.

Мусад عليه السلام вичин кьебиладикай пудкьанни цуд виридалайни савадлу, диндар кас хьяна ва абурун хиве авай кардин гьавурда туна, сив хуьн эмирна. Ахпа абурни галаз Аллагьдихъ عليه السلام галаз рахаз фена. Абур Тиуру Сайна дагъдин патав агакьдайла ам цифеди кьуна. Балугъ цик чуьнуьх жедай хьиз Муса عليه السلام цифедик чуьнуьх хьана ва амайбурузни вичин гуьгъуьниз ша лагъана.

Муса عليه السلام Аллагь-Тааладихъ галаз рахазвай вахтунда адахъ галаз садавайни адан чиниз килигиз хьаначир, вучиз лагъайтла адан чини вилерин экв тухудай кьайдада нур гузвай. Аллагьди عليه السلام абурун вилик перде авудна ва пудкьанни цуд касни цифедиз гьахьна.

Абуруз виридаз чпин пайгъамбардихъ элкьвена лагъанвай Аллагьдин عليه السلام Каламдин ван хьана ва вири суждадиз аватна (пелер чилиз яна). Мусадинни عليه السلام Аллагьдин عليه السلام арада феи ихтилат куьтягъ хьайила цифи црана. Идалай кьулухъ абур Мусад عليه السلام эдебсуз саягъда лагъана: «Чаз чи вилералди Аллагьдин чин такунмаз чна Адахъ иман гьидач». Га и гафаралди абур Аллагьдин عليه السلام ажугъ кьазанмишна.

Цавай малаикди гугрумдин ван авуна (маса риваятда лугъузвайвал, абур цайлапанди яна) ва га и пудкьанни цуд кас кьена. Садаз масад рекъизвай кьайда аквадайвал Аллагьди абурун са-садан чанар вахчуна. «Я зи Рабби, бес ахмакьар патал вуна вири гьелек ийидани? Гила зун жуван халкьдин кьилив гьикI хьиди?» - Мусад عليه السلام Аллагь-Тааладиз шикаят авуна. Кьейидалай кьулухъ са югъни ийф алатайла Аллагьди عليه السلام абурал чан хкана. Чанни абурал кьейи саягъда хкана: са-садал, абур гьавурда аквадайвал.

Халкьдин патав хтайла Мусад عليه السلام данадиз ибадат авур, ягъалмиш хьанвай инсанриз туба авун буйругъна. «Чна туба гьикI ийиди?» - суал гана абур. Мусад عليه السلام жаваб гана: «Дузъ рехъ хьагъгай инсанри гунагъкарар яна кьин лазим я». Данадиз икрам авурбур ихътин кьарардал рази хьана. Абур кьватI хьана, хуруяр метгерив агудна ацукьна ва данадиз ибадат тавурбур гапурралди ягъиз абурун кьилер галуниз башламишна. Хайи стхаяр, бубаяр ва кьуншияр ягъиз рекъиз регъат тушир, гьавилий диндар инсанри Мусад عليه السلام шикаят авуна. Ахпа Аллагь-Таалади абур чулава цифедалди кьевна. Гунагъкарриз чеб ни ягъиз рекъизватла чизвачир, чирдай ихтияр-

ни абуроз авачир, гьатта абуркай сад кьванни вич яна рекъизвай инсандиз килигнайтла, адан туба кьабулзавачир. Гунагъ авурбур гьатта рагъ акидалди терг авуна, кьейибурун кьадар пудкьанни цуд агъзурдив агакьнавай. Вилерал нагъв алаз Гьарун عليه السلام ва Муса عليه السلام Аллагьдихъ عليه السلام элкьвена: «ИкI хьайитла чи халкь михъиз црада». Аллагь-Тааладини цифи квадарна ва яракьар кьерехдихъ авуна кьиникьар акъвазарун эмирна. Идалай кьулухъ Мусад عليه السلام чилел алай кьван мейитар акуна ва адаз пис хьана. Амма Аллагьдин عليه السلام патай вагъйу атайла, ам секин хьана. Адавай хабар кьунвай хьи, кьейибуру ва абур ни яна кьенатла гьабур Женнетдиз рактурналди вун рази яни? Абурун туба кьабулнавайди Кьурьан-

Муса пайгъамбардиз عليه السلام рактурнавай Кьулалар кьенвай бязи кьанунар.

ди тестикьарзава. Яна кьейибурукай шагьидар хьана, чан алаз амукайбурун гунагърилайни гьил кьачуна. Мусад عليه السلام дана туклуна, ахпа адаз цай яна кана ва рухъ Нил вацлуз вегъена. Ахпа ада виридав Нилдин яд хъваз туна. Идалай кьулухъ вири гунагъкаррин чинар хьипи, пуззарар чулава, спелар кьизилдин рангунинбур хьана, абур данадиз ибадат тавурбурукай чара ийиз жедайвал. Лагъанва хьи, гунагъкарри анжах и лишанар акъатайдалай кьулухъ чпин гунагъ хиве кьуна ва туба ийиз рази хьана. Мусад عليه السلام Самирин яна рекъиз клан хьана, амма Аллагьди ам кьин кьадагъа авуна, вучиз лагъайтла ам гьил ачух кас тир. Га арада Мусад عليه السلام кафирдиз лянет авуна, халкьдикай яргъал хьиз квадарна ва инсанриз адаз мукьва жемир лагъана буйругъна. Самирин кьилди амукана, садахъ галаз ни адаз хьсан алакьаяр авачир. Хатадай адан бедендихъ галукай касдин бедендин клус мукратдал атлузвай. Га ихътин вилай аватнавай гьалда ва имансузвиле аваз ам кечмиш хьана. Инсананриз имансузвилехъ эвер гайи, ягъалмиш хьанвай Самирин адан журматвили кьутармишна. Халикьди лукран и еридиз кьимет гузва, ам

кафир патал и дуьньяда хийирлуди хьун мумкин я. Алем халкьнавай Аллагь-Тааладин амалрихъ гьикмет ава. Фикир це, Жабраил малаикди عليه السلام тербия ганвай Муса Зафар (Самири) инсанриз имансузвилехъ эвер гана и дуьньядай фена. Рикел хкваш, Муса пайгъамбар عليه السلام пачагърикай виридалайни ягъалмиш тир вич аллагъ я лагъана малумарнавай ва вич пачагълугъдикай магърум ийиз кичела таза аялар рекъизвай Фир'авнан кьвале члехи хьанвай. Аллагь-Таалади виликамаз кьенвай кьадар-кьисмет инсандин себебри дегишарзавач. Себбар Аллагь-Таалади тайинарзава ва абур кьенвайди кьилиз акъатун патал анжах багънаяр я. Данадиз ибадат авур Бану Исраил-

рин туба Аллагь-Таалади кьабуллайла шадвилай Мусад عليه السلام Таврат кьенвай кьулар гьиле кьачуна абурал кьенвайди халкьдиз келиз эгечина. Ана кьенвайдан ван хьайила, идалай вилик чпи ктаб истемешай, Исраилан рухвайри гила Таврат кьабулнач: гуя, чалай ахътин кьанунариз табий жез алакьдач. И арада Аллагь-Таалади абурун кьилив Жабраил малаик عليه السلام рактурна, ада Аллагьдин عليه السلام ихтиярдалди, вичин са лувал Тиур дагъ хажна ва абурун винел цава кьуна. «Эгер куьне Ктаб кьабул тавуртла, и дагъ аватна куьн эзмишна рекъида», - кичлерар гана ада абуроз.

Ийидай маса кар амука тавурла Исраилан рухвайри Аллагьдиз عليه السلام сужда авуна, амма абурун пелер чилихъ галуканач, гьикI хьи са вилелди абур дагъдиз килигзавай, ам абурал аватдатла лугъуз. Мусад عليه السلام пайгъамбарвилехъ абур анжах га ихътин гьалда аваз инанмиш хьана.

Мусадикайни عليه السلام Къарунакай куьруь риваят
Муса пайгъамбардиз عليه السلام хьсан ва лап кесиб имидин гада авай. Адан тварни Къарун тир. Ам Мусад عليه السلام савадлу терефдаррикай сад тир. Муса عليه السلام Тиуру

Сайна дагъдал фейила, Къаруназ Аллагьдинни عليه السلام Мусад عليه السلام арада феи суьгъбетдин ван кьилий-кьилиз атанай. Виридалайни гзаф ада Таврат келдай ва ибадатни ийидай. Мусад عليه السلام Къаруназ, Йушадиз ва Калманаз алхимия чирна. Амма Къарун Мусад عليه السلام пехил жез эгечина. Нефсинин гьевесриз ва шайтандиз муьтуьгъ хьана ам дуьз рекъелай элячина. Ам югъди-ийфди алхимиядал машгул жез башламишна, гьатта Мусад عليه السلام Йушадиз ва Калманаз чирнавай и илимдин хилер вичи-вичизни чирна. Кьуркьшум гимишдиз ва цур кьизилдиз элкьурдай кьайда чир хьайидалай кьулухъ ада вичиз гзаф девлет кьватина. Вичин девлет ада пара сандухра хуьзвай. Абурун куьлегар акъван заланбур тир хьи, анжах инсанрин клеретдивай абур хкажиз жезвай. Га икI, Къарун неинки девлетлу хьана, ам гьакIни вичиз гзаф девлет ава лугъуз такабурлу хьана, виликдай вич яшамаш хьайи кьайда адан рикелай алатна ва кесибриз гьич са куьмекни авунач. Вичин гьиле вуч гьатайтлани, ада ам вичиз кьачузвай, кьакьан кьелеяр ва минараяр эцигзавай ва Мусад عليه السلام нагъакьан крар ийиз чалишмиш жезвай.

Муса пайгъамбардин عليه السلام шариатдихъ галаз кьурвал, инсанри гьар агъзур динардилай са динар, агъзур диргъамдилай са диргъам закят гузвай, га икI маларилайни гун лазим тир. Шкьакь Къаруназ и кьадар гзаф акуна ва ам гзаф я лугъуз ада маса инсанарни рекъелай алудиз хьана, зайиф иман авай ксар адан гуьгъуьниз фена. Амма Къаруназ идакайни бес хьанач. Адаз Муса عليه السلام вилай вегъез, адакай фитне ийиз клан хьана. Вичин мурад кьилиз акъудун патал ада чара улкьведин са дишегьлидиз пара кьизлар гана ва адаз Муса عليه السلام беябур ая лагъана.

Ингъе са гьикI ятлани Мусад عليه السلام шариатдин кьанунриз баян гун патал халкь кьватIнавай. Ада гьихътин гунагъ авурла гьихътин жаза кьезватла лугъузвай, месела: угъридин гьил атлана кланда, пианиска – гатана, зиначидал кьванер гьалчун лазим я. Эхиримжиди лагъайла, Къарун кьарагъна ва эдебсуз суал гана: «Им вазни важиблу яни?» «Тафават авач», - кьевидаказ жаваб гана пайгъамбарди. И арада Къаруна Муса عليه السلام зинавиле тахсирлу ийиз эгечина ва гуя ада зина авунвай дишегьлидин тварни кьуна. Муса عليه السلام мягътел хьана ва ам чеб алай чкадал гьун истемешна. Къаруна девлетди алдатмишнавай кесиб дишегьлидиз эверна. Пайгъамбарди عليه السلام хабар кьурла, Къаруна лугъузвайди гьахъ яни, лагъана хабар кьурла, адавай Муса عليه السلام беябур ийиз хьанач ва кьизилдин еринда Къаруназ гайи гаф хвенач. Аллагь-Таалади адан мез элкьурна ва Исраилан рухвайрин вилик адав гьакьикъат ачухиз туна. Ада вичиз а гафар Къаруна лугъун эмирнавайди хиве кьуна, га идалди ада Къарун дуьздак акъудна. Вичи авур амалдин гьакьиндай а дишегьлиди рикIин сидкьидай тубани авуна.

КьатI ама

Вагъабитдин гуьгъуьна аваз капI ийидай ихтияр авани?

КЪИМЕТЛУ ЧИРВИЛЕРИН ХАЗИНА

Саид Афанди АЛЬ-ЧИРКАВИ

Эвел – алатай нумрайра

Шейхини алава хъуьнуна: «Вуна беденрин дунья (алам уль-аджсам) руьгъерин дуньядиз (алам ур-ругъ) тешпигъ ийизвани? И гафар лугъудалди абурун арада авай тафаватдин гъавурда акъун лазим я». Алям уль-аджсам - им цавун кIаник квай, чи вилериз аквазвай алам я. Чи беденарни, гъелбетда, гъа и алемдик акатзава. И дуньяда авай чан алай вири гъайванриз алям уль-мульк лугъудай тIварни ава. Алям уль-арвагъ ирид лагъай цаварилай вине ва Аршдал агакъдалди авай чкадиз лугъузва. ГъакIни адаз алям уль-джабарут лугъузва. Пайгъамбаррин ва авлияйрин руьгъерин мисал, токдин мисал я: эгер включатель кутуртIа, гъасятда мукъвал ва яргъа авай чкаяр экуьни ишигълу ийида. Эвер гузвай-дан патав къведайла руьгъериз гъич дагъларивайни гуьлеривай манийвал ийиз жезвач. Гъавилияй и руьгъер мукъва жезвай тегъер вахтунилайни беденрилай алемдиле аслу туш. И арада пачагъдин къвалав гъвай са вагъабитди шейхинихъ элкъвена лагъана: «Вун нихъ галаз рахазватIа гъавурда къванни акъазвани?» Шейхини жаваб гана: «Вучиз гъавурда акъазвач къван? Мединадин регъбердихъ галаз, адаз кIан хъайитIа заз къиникъин жазани гун мумкин я». Вагъабитди мад вичин гафар къетIендиз къалурун патал лагъана: «Ам Мединада виридалайни еке дережа авай, гафуни атIузвай инсан я». Шейхини жаваб гана: «Къве сеферда ам дережа авай инсан я лугъуналди ви мурад вуч я? Гукуматда дережа авай инсан я лугъуз, адаз Къуръандин мана дегишардай ихтияр авани къван?» Вагъабитди шейхинихъ элкъвена лагъана: «Эгер вун саудияви тиртIа, за ваз къиникъин жаза гун эмирдай. Вун маса гукуматдай хъуниз килигна за вак хкуьрдач». Ахпа ада алава хъуьнуна: «Турциядай, Ирандай, Йемендай, Иракдай, Индиядай, Пакистандай ва маса гукуматрай атанвай инсанри валай арзаяр ийизва, капI виридахъай къакъатна авуналди вуна халкъдин арада къалмакъал твазва лугъузва». Шейхини лагъана: «Вуна инал тIвар къур гукуматрай атанвай гъич са касдихъ галазни зун гъатта рахай туш». Вагъабитди лагъана: «Къалмакъалдин сеbeb рахунар туш, адан сеbeb вуна къилди ийизвай капI я». Шейхини жузуна: «Вучиз вуна акъван инанмишвилелди за виридахъай къакъатна капI ийизва лугъуз тесдикъарзава? КапI цIийи къилелай ваз кIандай къван сеферда ийидай ихтияр ава хъи». Вагъабитди лагъана: «Зал агакъай кагъазда кхъенвай: «Гъабибу-Рагъмана къилди вичин жемят галаз капI ийизва». Ваз къилди жемят галаз капI ийидай ихтияр авач. Эгер идалай къулухъни вуна гъакI авуртIа, за вун элкъвена ви ватандиз рахкурда ва мад гъаж ийидай мумкинвилекайни магърум ийида». Шейхини адаз суал гана: «И гафарин мана вуч я: «КапI къилди ийиз хъайитIа, гукуматдай акъудда лагъай чIал яни? Жуваз кIан хъайила къилди капI ийидай ихтияр заз авачни бес?» Шейхинин патав гъвай маса вагъабитди адаз лагъана: «Чи гуьгъуьна аваз капI авун вун мажбур я».

Шейхини адаз жаваб гана: «Ахътин къвалах гъич садрани жедач! Гъатта вагъабитди тавассуль (михъи ксарин, пирерин гуьрметдай тIалабун), зияратар авунал ва Аллагъдилай ﷻ гъейри масадбурувай куьмек тIалабунал къадагъа эцигъзавай чIуру акъида (инанмишвал) тадалди». Къвалав гъвай вагъабитди къурху кутай тегъерда шейхиниз жаваб хгана: «Ваз маса чара авач, вуна капI вагъабитимамдин гуьгъуьна аваз авуна кIанда». Шейхини жаваб гана: «За гъич садрани адан гуьгъуьна аваз капI ийидач. Зун дустагъда тваз, къиникъин ва я маса жаза гуз адалай алакьда. Амма вичин гуьгъуьна аваз капI ийиз мажбурдай мумкинвал адаз авач. Адаз гъакI ийидай ихтияр авач ва адавай акI ийизни жедач». Шейхини мад вагъабитдиз суал гана: «Пайгъамбардин ﷺ мискIинда заз къилди капI ийидай ихтияр авачни къван?» Вагъабитди жаваб гана: «Ваз къилди, жемят галачиз капI ийидай ихтияр ава». Шейхини жаваб гана: «Къилди капI ийизвайди, анжах касни галачиз ам ийизвайдаз лугъузва, са нихъ ятIани галаз капI ийизвайдаз акI лугъузвач». Нетижда абур къетIна: «Вагъабитдин гуьгъуьна аваз шейхини капI ийидач ва гъакIни, адаз вичин къилди жемят галаз капI ийидай ихтияр авач». Яни шейхдиз къилди капI ийидай ихтияр гана. Маса ихтилат гъижрадин 1393-йисуз (григор. 1982-йис) хъана. Вагъабитди шейхинивай жузуна: «Гъан, вуна гила чи гуьгъуьна аваз капI ийидачни?» Шейхини жаваб гана: «Вагъ, ийидач». Шейхинивай хабар къуна: «Вучиз вуна ийидач лугъузва?» Шейхини жаваб гана: «Вучиз лагъайтIа чи акъидаяр (инанмишвилер) тафаватлу я». Шейхинивай жузуна: «Чинни ви акъидадин арада вуч тафават ава?» Шейхини жаваб гана: «Куьне Аллагъдилай ﷻ гъейри масадбуруз эвер гун къадагъа ийизва». Вагъабитди пуд сеферда тикрарна: «Аллагъдилай ﷻ гъейри масадбуруз эвер гун – ачух ширк (сад Аллагъдилай ﷻ гъейри маса шейэризи ибадат авун) я». Ахпа ада къалин фикир авуна алава хъуьнуна: «Аллагъдилай ﷻ гъейри масадбуруз эвер гудай ихтияр ава, эгер эвер гузвайдал чан алатIа ва патав гватIа». Шейхини лагъана: «АкI ятIа, куь гафарай, чан алай касдикай Аллагъдиз ﷻ шерик ийидай ихтияр ава, чан алачирдакай - авач». Ахпа ада алава хъуьнуна: «Вуна лугъузвай ширк гъамиша ширк яз амукъзава, кIандатIа вичиз чан алай касдихъ галаз алакъалу хъурай, кIандатIа чан алачир. Эгер Аллагъдилай ﷻ гъейри масадбуруз эвер гун ширк ятIа, чан алайдаз ва я чан алачирдаз, мукъув гъвайдаз ва я яргъа авайдаз эвер гунин арада гъич са тафаватни авач». Фикир це, гъихътин гъахълу ва гуьзел гафар ибур ятIа! Эгер а вагъабитдивай вучиз вуна телефондай зенг авуна валай яргъа авай, ваз акван тийизвай инсандиз эвер гузва лагъана хабар къунайтIа, гъихътин жаваб ада гудайтIа? Ажугъди къур вагъабитди шейхиниз лагъана: «Гъуьжет ийимир, лал хъухъ, шайтIан, чиркин шей!» Шейх кисна. Ахпа вагъабитди къвале авайбурухъ элкъвена лагъана: «Полициядин вири къуллугъчийриз им къалур. Эгер ада мискIинда къилди капI ийиз акуртIа, гъасятда ам дустагъ ая. ГъакIни, чи гуьгъуьна аваз капI авурдалай къулухъ ада мад къилди

капI ийиз акуртIани ам дустагъ ая». «КапI цIийи къилелай хъийиз акуртIани ам дустагъ ая», - вагъабитди лагъайла, шейхини алава хъуьнуна: «Ахътин чарасузвал жедач». И арада вагъабитди жузуна: «ГъикI жедач?» (яни вагъабитдин гуьгъуьна аваз авур капI къабул тийидайла, вучиз ам цIийи къилелай хъийидач къван). Шейхини жаваб гана: «За куь гуьгъуьна аваз капI гъич ийидач, гъавилияй ам цIийи къилелай хъувунни герек къведач». Гъа и месэладин гъакъиндай абурун арада гъижрадин 1399-йисуз (григор. 1988-йис) Мединада еке гуьжет къиле фена. Шейхинивай хабар къуна: «Аллагъдинни ﷻ чи арада арачивал къадай ихтияр гузвай делил авани?» Шейхини арачивал авунихъ эвер гузвай Къуръандин аят кIелна. Вагъабитди лагъана: «Вуна кIелай аятдин мана – чна кIпар ва хъсан амалар авуналди Аллагъдиз ﷻ мукъва хъун я, маса мана адахъ авач». Шейхини адаз лагъана: «КапI ва хъсан амалар – Аллагъ ﷻ туш хъи». И суалди ва жавабди къалин фикир авунихъ эвер гузва. Пак Къуръандин аятда лагъанва: «Куьне алатар (арачияр) жагъура». Вагъабитди лагъайтIа, и гафарин мана капI ва хъсан амалар авуналди Аллагъдиз ﷻ мукъва хъун я лугъузва. Амма адан гъакъикъи мана ихътинди я: «Аллагъдиз ﷻ мукъва ийидай инсан жагъура. Адан куьмекдалди Аллагъди ﷻ чун къабулдай». Ихътин дуьа: «Я Аллагъ! Зи Рабби, зун Ви зайиф лукI я, къабула зун ва Ваз ибадат ийидайла завай хъайи гунагърилай, тахсиррилай, эдебсузилелай Ви Гъабибдин (Пайгъамбардин ﷺ) гуьрметдай гъил къачу. Я Аллагъдин Расул ﷺ, за вавай тIалабзава ва вуна куьмек гун патал эвер гузва, Аллагъди ﷻ зун къабулдайвал тIалаб ая» - вагъабитри инкар ийизва. Ихътин эвер гун ихтияр авайди тесдикъарзавай пара делилар ава. Адам пайгъамбарди ﷺ вичин гунагъдиле гъил къачун вичин несилдикай тир, чилел жедай эхиримжи пайгъамбар Мугъаммадан ﷺ гуьрметдай тIалабна. Аллагъдини ﷻ адан туба къабулна. Пеле чан аламаз чи Пайгъамбарди ﷻ са буьркъудаз вичикай арачи авуна Аллагъдивай ﷻ вилерин ишигъ тIалабун меслят къалуруна. Пайгъамбардин ﷻ гафариз яб гана, ада Мугъаммад Пайгъамбардин ﷻ гуьрметдай Аллагъдивай ﷻ вичин вилерин ишигъ хгун тIалабна ва адан вилериз акваз башламишна. Пайгъамбар ﷻ агъа дуньядиз мугъман хъайидалай къулухъ асгъабар адан сурал атана адан тIварцIелди марф тIалабна. Абуруз Аллагъди ﷻ чпин дуьа къабулай къайда акуна, марф къвана. И вакъиадикай ахъайзавай гъадисар гъакъикъибур тирди вири мусурман умматди тесдикъарзава. Гила вагъабитри тавассуль (арачивал) инкар ийидайвал Къуръандин аятрин манаяр дегишарзава, агълу-с-суннадиз акси тир чпиз кIандай баянар гузва. ИкI тахъанайтIа, бес Адам пайгъамбардин ﷻ девирдилай башламишна инсанри ихътин гафаралди Аллагъдиз ﷻ эвер гудайни: «Я Рабби, за авур кIпунин, къур сивин ва маса ибадатдин гуьрметдай зи гунагърилай гъил къачу». Ибур ва абуруз тешпигъ вири гафар тавассуль я, гъакIни асгъабри Пайгъамбардин ﷻ тIварцIелди авур тIалабун. Эгер тавассуль ийидай

ихтияр авачиртIа, Умар асгъабди ﷻ Аббасан ﷻ тIварцIелди Аллагъдивай ﷻ тIалабдайни мегер? Абуруз чалай гъаф хъсан амалар авачир жал? Мусурманар, вагъабитрикай яргъа хъухъ, абур дуьз рекъелай алатнавай инсанар я. Абур авай чкада берекат авач. Къез Аллагъ-Тааладихъай кичIезвайди ятIа, Ислам долларихъ маса гумир! РикIелай алудмир, вири Аллагъдин ﷻ вилик акъвазиз мажбур жеда, чир хъухъ, куьн Адан вилик акъвазайдалай къулухъ, къевай дуньяда гайи вири няметрин гъакъиндай жаваб истемешда. И уьмуьрда нихъ галаз хъайитIа, вуж кIан хъайитIа, гъабурухъ галаз агъа, гъамишалугъ дуньядани жеда. Идан гъакъиндай къез шак тахъурай! Шейхиниз ихътин суал гана: «Вучиз къез чи гуьгъуьна аваз капI ийидай ихтияр авач?» Ада жаваб гана: «Вучиз лагъайтIа куьне вири мусурманар имансузвиле тахсирлу ийизва, пайгъамбаррин гуьрметдай Аллагъдивай ﷻ куьмек тIалабун (тавассуль) куьне ширк я лугъузва. Чи (Индиядин) алумри тесдикъарзава хъи, мусурман имансузвиле тахсирлу авур инсандикай вичикай имансуз жезва. ГъакIни абур мусурманар имансузвиле тахсирлу ийизвай касдин гуьгъуьна аваз капI ийидай ихтияр авач лугъузва. Гъавилияй куь гуьгъуьна аваз капI ийидай ихтияр авач». Шейхинивай хабар къуна: «Ви акъида авай инсанар вахъ мад галани?» «Эхъ, гала», - жаваб гана ада. И арада ажугъди къунвай вагъабитди шейхиниз лагъана: «Вун гъаж тавуна элкъвена ватандиз хъфида, мушрикиз гъаж ийидай ихтияр авач». Шейхини жаваб гана: «Пайгъамбаррин гуьрметдай тIалабун (тавассуль) ширк тирла ва гъадаз килигна заз гъаж ийидай ихтияр авачирла, бес вучиз куьне шиитриз гъаж ийидай ихтияр гузва, бес абур Али асгъабдин ﷻ, Пъусейнан ﷻ гуьрметдай тIалабзавачни?» Вагъабитди жаваб гана: «Абуру чи гуьгъуьна аваз капI ийизва». Шейхини адаз лагъана: «Куь гуьгъуьна капI авурла ширкдикай михъи жезвани къван? Им яни Иман ва Ислам, им яни мазгъаб? Аллагъдилай ﷻ гъейри мад садазни къуват ва къудрат авач! Къуй Аллагъ-Таалади чун хуьрай!» Инал гъанвай суаларни жавабар «Фитнату-ль-вагъабият» («Вагъабитрин фитне») ктабдай къачунвайбур я. Абурухъ виридахъ галаз таниш жез кIанзавай касди гъа и ктаб кIелрай. Шейхини лагъайвал, куьне и вагъабитдин гафариз фикир це. Шейхини тавассуль ийизва лугъуз, адаз мушрик (ширк ийизвайди) лугъузва ва ам гъажни тавуна элкъвена хъфиз мажбур ийизва. Шиитриз, лагъайтIа, ам ийидай ихтияр ава, гъикI хъи абур вагъабитрин гуьгъуьна аваз капI ийизва. Гила вагъабитдин фикирдив ва илимдив къурвал, инсан мусурмандай гъисабун патал шартI – абурун гуьгъуьна аваз капI авун я. Эгер ада абурун гуьгъуьна капI ийидач лугъуз хъайитIа, ам гъаж ийидай ихтияр авачир мушрик я. Адан (вагъабитдин) гуьгъуьна аваз капI авурла, гуя ширкдин гунагъдикай азад ийизва ва гъаж ийидай мумкинвал гузва. Винидихъ лагъайвал, им яни Ислам, им яни Иман? Вагъабитимамдин гуьгъуьна аваз капI ийидай ихтияр авани, авачни гъавурда акъун патал гъа и суьгъбет бес я.

Гъакъикъи мазгъабрихъ галаз алакълалу месэлаяр

ШАРИАТДИН МЕСЭЛАЙРА ВАГЪАБИТРИН ЯГЪАЛМИШВАЛ

Эвел – алатай нумрайра

Къурамугъаммад-гъажу Рамазанов

Суал: Вагъабитри чпин инанмишвал тестикъарун патал гъизвай аятар ва гъадисар авачни бес?

Жаваб: Ахътин аятарни гъадисар, авайвал лагъайтла, ава. А аятрин ва гъадисрин гъакъикъивилин патахъай садахъни шак авач ва абурун гъакъиндай гъич садани гъуьжетзавач. Кар ана ава хъи, ва-гъабитри гъа и аятриз ва гъадисриз чпиз къландай мана гузва, гъакъикъи мана чурзава. Абуру гъа и аятриз ва гъадисриз еке алмирин ганвай баянриз фикир гузвач, таф-сирар (Къуръандин баянар) кваз къазвач. Месела, гъадисда лагъанва: «*Куьне куь кълалер Къуръан кълел тийизвай сурариз элкъурмир*». Вагъабитри и гъадисдиз чпин баян гузва ва сурарал Къуръан кълелдай ихтияр авач лугъузва. Авайвал лагъайтла, и гъадис адакай туш. И гъадисди мусурманриз чпин кълалера пара Къуръан кълел лугъузва, кълалер Къуръан кълел тийизвай сурариз элкъурмир лугъузва, гъикъ хъи, кейибуру чпин сурара

трини ишлемишзава. Къуръандин ва гъадисрин мана дегишардай, абур чпиз къландай къайдада мана гудай инсанар акъатдайдакай Аллагъдин Расулди ﷺ лагъанай: «*Къуръандиз вичин акъулдихъ галаз къурвал баян гузвай инсанди вичиз Жегъеннема чка гъазуррай*» (Им Тирмизиди, Абу Давуда ва Насаиди агакъарнавай гъакъикъи гъадис я).

Суал: Аллагъди ﷻ Вичин валийриз (михъи, Раббидиз мукъва хъанвай луклар) гузвай «ильм ладунни» (сирдин илим) инкар ийизвай, ва ам кълел тавунмаз къачуз жедач лугъуз тестикъарзавай инсанар эхиримжи вахтара акъатнава. Абуру лугъузайди гъахъ яни?

Жаваб: Ваъ, гъахъ туш. И ягълмиш хъанвай инсанри тестикъарзавайди Къуръандиз, гъадисриз ва имамрин гафариз акси я. Къуръанди, гъадисри ва имамрин гафари гъакъикъатда къалурзава хъи, Аллагъ-Таалади михъи, Вичиз мукъув хъанвай инсанрин риклериз чирвилер, дугъриданни, ачухзава. Къуръанда лагъанва: «*Адаз (Хизри пайгъамбардиз) За Жуван патай*

лади адаз гъахъ батлудивай чара ийидай агалкъунар гуда («Мухтасар Ибну Касир», 2-том, 99-чин). Къуръанда гъакълни лагъанва: «*Эй иман гъанвайбур! Квез Аллагъдихъай кичле хъухъ ва Ада квез дуьз рехъ къалурдай нур (Аллагъ чир хъунин нур) багъишда*» («Аль-Гъадид» сура, 28-аят). Гъавилий имам аш-Шафииди ﷺ лагъана: «*Жуван хурун зигъин зайиф хъайила за Ваки' муаллимдиз шикаят авуна ва ада заз лагъана: «Гунагъар ийимир». Мад ада алава хъууна: «Илим – им Аллагъдин ﷻ нур я ва гунагъарриз Ада Вичин нур гузвач» («Сафвату тафасир», 1-том, 179-чин).*

Имам Малика ﷺ тестикъарзава: «*Илим – им Аллагъдин ﷻ нур я, ам Ада вичиз кълан хъайи чкадиз ракъурзава» («Итхаф», 1-том, 319-чин).* Гъакълни Къуръанда лагъанва (мана): «*Тербия гуналди чпин нефсерихъ галаз джигъад (женг) тухузвай инсанриз За Жуван рекъер чарасуз къалурда*» («Аль-Анкабут» сура, 69-аят).

Мад Къуръанда лагъанва (мана): «*Гъикмат (арифдарвал) Аллагъди Вичиз низ гуз кълан хъайитла, гъадаз гузва. Арифдарвал ганвай инсанди, дугъриданни, еке менфят къазанмишна» («Аль-Бакъара» сура, 269-аят).* Хъсан амалар ийиз куьмек гузвай, вичикай менфят авай илимдиз гъикмат лугъузва («Сафвату тафасир», 1-том, 170-чин).

Аллагъдин Расулди ﷺ лагъана: «*Илим къве жуьрединди ава: сад лагъайди, рикле жезвайди, адаз Ильму нафи' (вичикай менфят авай илим); къвед лагъайди, мецел (гафарал) жезвайди, - ам инсандиз ганвай Аллагъдин ﷻ делил я»* (И гъадис иер (гъасан) циргъинай Абу-Бакр аль-Хаттиба агакъарна). Дайламиди агакъарнавай гъадисда лагъанва: «*Илимрикай са илим сирдинди я, ам анжах Аллагъ чир хъанвай инсанриз авай илим я»* (Гъафиз аль-Мунзиридин ктаб «Ат-таргъиб ва т-таргъиб», 1-том, 74-чин). Аллагъдикай кичле тир ва нефсинин гъевесрихъ галаз женг члугъазвай инсанриз гузвай къетлен нур (ильмул-ладунни) авайди Къуръандин аятри, Пайгъамбардин ﷺ гъадисри ва алмирин гафари тестикъарзава. Ам инкар ийизвай вагъабитрин члалахъ куьн жемир. Ильм ладунни авайди якъиндиз чириз къланзавай касди «Игъйа» ктабдин 1-3-томар кълелрай.

Суал: Авлияйри ва алмирин тестикъарзава хъи, Хизри пайгъамбардал ﷺ къенин йикълалди чан алама. И гафар бязи ягълмиш хъанвай инсанри инкар ийизва. Вуж гъахъ я?

Жаваб: Хизри пайгъамбардал ﷺ чан алайди имам ан-Нававиди вичин «Тагъзибуль-асмаъ» ва «Шаргъуль-Муслим» ктабра тестикъарзава. Идан гъакъиндай вичин рикле авай шак къвахъна къланзавай касди «Аль-бид'ату филь-мафгъумиль-ислямийиль-хакъикъ» ктабдин 167-171-чинар кълелрай.

Суалар гудайла хуьдай эдебар

Суалар илим къачунин, суалриз жавабар чир хъунин мурад аваз гун лазим я. Гъуьжетар патал ваъ. Гъуьжетар авун патал къетлен межлисар тешкилзавайди я, ихътин межлисрани эдебар хвена къланда. Виридалайни члуру кълалах – им илимдихъ къекъвезвай касди алимдиз ам ахтармишун патал суал гун я. Са шакни алачиз им чи динда гъатнавай цийивал (бида) я, савадлу ата-бубайрин арада ихътин амал машгъур тушир.

Макъала:

Гъаджимурад Омаргъаджиев

Эгер инсанди вичиз герек авачир суалар гуз ва чир хъайи шейэриз (илимдиз) табий тежес хъайитла, Аллагъдиз ﷻ Къияматдин юкъуз адаз акси яз гъидай гъаф делилар жеда. Са сеферда са инсанди алимдиз гъаф суалар гайидалай къулухъ алимди хабар къуна: «*Вуна суал гайидалай ва жавабдин ван хъайидалай къулухъ чир жезвай илимдиз вун табий жезвани?*» А касди жаваб гана: «*Ваъ*». Алимдини мад жузуна: «*Аллагъдиз ﷻ ваз акси гъаф делилар хъайи вахтунда вуна вуч ийида къван?*» Гъадисда лагъанва: «*Дугъриданни, Аллагъ-Таалади куь хиве ферзер тунва, куьне абуруз лайхлу фикир це, мад Ада квез сергъатар эцигна, абурулай куьн элячИмир, къадагъа авунвай шейэрни халкънава, куьне абур ийимир, бязи шейэрин гъакъиндай Ада Вичин регъим себеб яз, риклелай алатна ваъ, са шейни лугъун тавуна тунва. Икъл хъайила куьн абур (яни герек авачир суалриз жавабар) жагъуриз алахъмир*» (Дарукъутни).

Салмана ахъайнавай Пайгъамбардин ﷺ гъадисда лагъанва: «*Аллагъдин Расулдивай инсанри бязи шейэрикай хабарар къуна ва Пайгъамбарди ﷺ лагъана: «Пак Ктабдин къене Аллагъ-Таалади гъалал авунвай шейэр гъалалдинбур я, Ада гъарам авунвай шейэр авун гъарам я. Чпин гъакъиндай са шейни лугъун тавуна тунвай месэлаяр, лагъайтла, куьн патал регъим яз малум тушиз тунва»* (Тирмизи, Ибн Маджагъ).

Суалар гудайла яргъа хъун меслят къалурнавай шейэрикай имам аш-Шаттибиди лагъана:

1. Дин патал хийир авачир шейэрикай хабар къамир;
2. Ваз чизвай шейэрин гъакъиндай суалар гумир;
3. Ваз герек авачир шейэрин гъакъиндай суалар гумир. Месела, бязи инсанри алмириз космосда капл гъикъл ийида, лугъуз суалар гузва. И суалдиз, гъелбетда, алмириз жаваб чизва, амма вуч патал ихътин суал гузва къван, я тахъайтла вун космосдиз физ гъазур яни? Ихътин суал астронавтри гурай;
4. Гъуьжетар ва фитне арадал гъизвай суалар гумир;
5. Асгъабрин, саялфрин (виликан алитар) арада хъайи гъуьжетрин гъакъиндай суалар гумир. Чаз и месэладик къил кутун герек авач, асгъабар ва саялфар чалай лайихлу ва къакъан дережада авай, чалай хъсандиз шариятдин месэлаяр чизвай инсанар тир.
6. Суалар гудайла жуван гафунал клевиз акъвазмир, икъл хъайитла нагъакъан гъуьжетар арадал къведа. Эхирдайни чаз виридалайни кълани Мугъаммад Пайгъамбардин ﷺ гафар гъида: «*Дугъриданни, гъаф суалар гайила квелай вилик яшаммиш хъайибур гъелек хъайиди я*». Къуй Аллагъ-Таалади чаз инал гъисабнавай шартларал амал ийидай, алазни-алачиз суалар гуникай жув хуьдай мумкинвал гурай!

Къуръан кълелзавач.

Къуръандизни гъадисриз табий жезвай инсанринни Къуръандизни гъадисриз чпин фикирдихъ галаз къадай баян гузвай инсанрин арада чилинни цавун арада авай хътин тафават ава.

Сад лагъай инсан – дуьз рекъел алайди ва къвед лагъайди – ягълмиш хъанвайди я. Вагъабитар – къвед лагъай жергедин инсанрик акатзава. Къуръан кълелзавай къванбур вири дуьз рекъел алач, вучиз лагъайтла имансузрини Къуръан ва гъадисар кълелзава. Гъатта Исламдин душманри чпин мурадар къилиз акъудун патал Къуръан ва гъадисар кълелзава. Абурни дуьз рекъел ала жал? Гъатта Къуръанди ва гъадисри туьгъмет ийизвай му'тазилитрини хавариджри виридаз чеб дуьз рекъел алайди хъиз жедайвал Къуръан кълелзава. Гъа икъл, чпин мурадар къилиз акъудун патал Къуръан вагъаби-

илим гана» («Аль-Кагъф» сура, 65-аят). «*Мин ладунна» аят «Зи патай» лагъай члал я, «Жуван патай гузвай илим», яни кълел тавуна къачунвай чирвилер.*

Мад Къуръанда лагъанва: «*Квез Аллагъдихъай кичле хъухъ (Ада буйругънавай амалар авуналди ва къадагъа авунвай амалрикай яргъа хъуналди) ва Аллагъди квез чирвилер гуда» («Аль-Бакъара» сура, 282-аят).* Яни Аллагъди ﷻ квез кълел тавуна чир жезвай илим чирда («Сафвату тафасир» 1-том, 189-чин).

Мад Къуръанда лагъанва: «*Эй иман гъанвайбур! Эгер квез Аллагъдихъай кичле хъайитла ва Адан рекъиз табий хъайитла, Аллагъди квез гъахъ батлудивай чара ийидай чирвилер гуда» («Аль-Анфал» сура, 29-аят).* Яни эгер инсанди Аллагъди ﷻ эмирнавай кълалахар ийиз, гъарам авунвайбур таз хъайитла, Аллагъ-Таа-

Хизанда бахтлувал

Аллагъ-Таалади Къуръанда итимдинни папан алакъайрикай ачухдаказ лугъузва (мана): «Адан регъимдин аламатрикай сад ам я хьи, Ада куън патал сад-садаз куъмек жедайвал итимар папар халкънава ва абурун арада кланивилинни регъимлувилин хъсан алакъаяр тестикъарнава» («Ар-Рум» сура, 21-аят).

Макъала:
Сулейман-гъажси Тагъибеков

Аллагъ-Тааладин мергъяматлувал акъван зурба я хьи, Ада чилин винел инсандиз гъа вичикай жуът къалурнава. Хизан хъайила инсандиз куъмек жезва, хизанда кланивал жезва, жуъреба-жуъре алакъаяр арадал къвезва. Аллагъ-Таалади къве касдин руъгъерин арада тестикъарнавай алакъаяр абурун чпин хийирдиз я. Хизан ва эвленмиш хъун, лугъудай гафара дерин мана ава ва адаз фикир гана кланда.

Гъуълунни папан арада хъана кланзавай алакъаяр къалуруналди Аллагъ-Таалади абуруз меслятдивди яшамаш хъунихъ эвер гузва. Эгер исътда авай хизанриз килигна хъайитла, чаз абурун арада еке тафаватлувилер аквада. Бязи хизанри чпин аялриз Исламдин тербия гузва, масадбуру, лагъайтла, и кардикай гъич фикирни ийизвач. Абурун патал чпин веледиз къилин образование гун важиблу кар я. Амма садбур акл ягъалмиш я хьи, чирвал ваъ, диплом къачузва лугъуз чпел лап четин азабар къачузва. Гъа са вахтунда Исламдин чирвилер инкар ийизва, гъакъикъатда абурун къве дунъядани ягъалмиш хъанва.

Хизандин алакъайра веледиз тербия гуни карди къетлен чка къазва. Хизан къвезмай несилдин майваар гъасилзавай чил я. Анай гъихътин майваар гъасил ийиз жедатла, гъа чилин гъалдилай аслу я. Гъакл хъайила, хизандин чил сагълам Исламдин эдебар, къанунар кужумнавайди ва диндин михъи яд гузвайди хъана кланда. Веледиз тамам тербия анжах Исламдин къанунрал амалзавай хизандивай гуз жеда, гъеле гъвечизамаз веледиз Аллагъдикай кичле хъунин бине чир авуртла, мусурман жемят сагъламди ва тамамди жеда.

Гъуълун ва папа сада-садалай Аллагъдикай кичле хъунин ва диндин карда чешне къачуна кланда. Веледзини и кардикай чешне къачудайвал. Гъахълувал гъай паб, гъуъл патал ва гъахълувал гъай итим паб патал къве дунъядани бахт я. Дишегъли вичин тебиатда вири патарихъай назик я. Адаз руъгъдин куъмек герек я. Гъуълунуз финалди дишегълидиз бахтлу жез кланзава. И дунъядин бахтлувилин къиметлувал эхиратдин бахтлувал къазанмишун я. Инсандин ибадатдин метлеб Женнет къазанмишун хъана кланда, метлеб, гъелбетда, Аллагъ кизи хъун я. Эгер гъуълни паб сад-садан гъавурда гъат тийиз хъайитла, хизандин умуър гъвечли Жегъеннемдиз элкъведа. Гъакл хъайила, алимри диндин стхайриз Аллагъдикай кичле хъунихъ ва гъахълувилихъ эвер гузва.

Эгер итимди мусурманвилин везифаяр къиле тухун тийиз хъайитла, чи вахар сабурлу хъана, чпин умуърдин юлдашар дуъз рекъиз хкиз алахъна кланда. А кар авуниз гъаф къайдаяр ава. Эвелни-эвел Аллагъдивай кизи ам дуъз рекъел хкун тлабабун лазим я. Гъаклни Мугъаммад Пайгъамбардин кизи ва адан асгъабрин умуърдай камаллу мисалар гъиз Пайгъамбар кизи клан жедай хътин гафар лагъана кланда. Хизан бахтлу хъун патал чна Ислам чирна ва гъа чирвилер умуърда ишлемишна кланда. Къве патани гъуълунни папа къама ялар тун, хъел атуна, фикир тагун ва рази тахъун арадай акъудна кланда.

Итимди квез яб гузвачни?

ИТИМДИННИ ПАПАН ИХТИЯРРИКАЙ

Хизандин умуърда къал хъунихъ гъаф себебар ава, месела, яшайшдин месэлайрин гъакъиндай сад-садалай нарази хъун, итимдиз папа вичи тухузвай ва папаз итимди вич тухузвай къайда бегенмиш тахъун, гъатта вахтунда тлуън гъазур тавун.

Макъала:
Ибрагъим Ибрагъимов

Амма вучиз ятлани гъамиша къал секинарун патал вири итимдин ихтияррикай рахазва: папа вич итимдихъ галаз икл тухвана кланда, адаз ик-акл ийидай ихтияр авач. Им дуъзни я, хъел квай итимдихъ галаз меслят жез клан хъайила папа гъаф чалишмишвилер ийида, ик хъайила къведай сеферда мад ада клале къал твадач. Амма Исламди ганвай дишегълийрин ихтияррикай тимил лугъузва. Идан нетижада итимрин рикелай чпин папарин гъакъиндай ферзер рикелай физва, гъатта бязи итимрикай папариз азият гузвай зулумкарар жезва.

Аллагъ-Таалади Вичин Пак Ктабда папарин ихтиярар хъунихъ эвер гузва (мана): «**Куън куъ папарихъ галаз лайихлу къайдада яшамаш хъухъ**» («Тафсируль-Джалалайн», «Ан-Ниса» сура, 19-аят).

Къуръандиз баян ганвай машгъур алим Шамсуддин аль-Къуртубиди (671-йисуз рагъметдиз феи) кхъизва: «Аллагъди кизи эмирнава: «Папарихъ галаз лайихлу къайдада яшамаш хъухъ». Яни абурухъ галаз иердиз яшамаш хъухъ, папарин гъакъиндай хиве авай клалахар, месела, тлуъналди ва парталралди ам таъминарун килиз акъуд, рахадайла ширин мецелди рахух, себеб авачиз абуруз чин чурна килигмир. Ибурун вири вичин папан гъакъиндай итимдин хиве авай ферзер я. Ибн Аббаса кизи лугъудай: «Гъикл заз папа вич зун патал гуърчегарна кланзаватла, гъакл зазни ам патал жув гуърчегариз кланда» («Тафсируль-Къуртуби»).

Мад Аллагъ-Таалади икл лугъузва (мана): «**Эгер квез абуру хуш туштлани, мумкин я Аллагъди абур куън патал хийирлу бур яз халкънава**» («Тафсируль-Джалалайн», «Ан-Ниса» сура, 19-аят). И аятдиз Шамсуддин аль-Къуртубиди ихътин баян гана: «Аллагъ-Таалади лугъузва хьи, эгер квез куъ папар абуру гуърчегар тахъуниз ва я пис къилихар авайбуру хъуниз килигна таклан хъайитла, гъа са вахтунда абуру чурна амалар (зина, ашервал) ийизвачтла ва квез муътуъгъ жезватла, куъне сабур авуна кланда. Мумкин я Аллагъдин кизи къисметдалди абуру квез савадлу веледар хада».

Абу Гъурайради ахъайнавай Пайгъамбардин кизи гъадисда лагъанва: «**Иман гъанвай итим иман гъанвай дишегълидиз алчахдаз хъиз килиг тавурай! Эгер итимдиз адан къилихдин са ери бегенмиш авачтла, масад беген-**

миш жеда» (Муслим).

Ахъайзава хьи, еке алим, савадлу шейх Абу Мугъаммад бин Аби Зайдаз лап чурна килих авай, итимдин вилик квай буржар килиз акъуд тийизвай, къацлай мез авай са паб авай. Инсанри адаз мукъвал-мукъвал айиб ийизвай, вучиз вун икъван чавалди ихътин чурна папахъ галаз яшамаш жезва, адаз тлалак гана ракъур тавуна? Ада ихътин жаваб гудай: «Аллагъ-Таалади заз сагъламвални илим гуналди Вичин сергъят авачир регъим багъишнава. Ихътин паб, белки, заз зи гунагърин гъакъиндай жаза хъиз ганва. Адаз тлалак гайитла, Аллагъ-Таалади зи къилел генани еке бедбахтвал ракъуриз кичезва» («Аль-Джамиуль-Агъкам ли Къуртуби», «Ан-Ниса» сурадин 19-аятдин баян).

Итимди вичин хиве авай везифаяр тамамар тийиз хъайитла?

Итимди вичин хиве авай везифаяр тамамар тийизвай папа вуч авун лазим я? Итимдинни папан арада къал хъайитла вуч ийида? И суалриз Къуръанди жаваб гузва (мана): «**Эгер паб мукъаятзаватла итим вичиз муътуъгъ тежез (яни итимдиз хъел аваз акурла папаз вич ада месин алакъайрикай магърун ийиз, чарасуз шейэралди таъминар тийиз кичезватла) ва я ам галай патлахъай чин элкъуьриз хъайитла, абуру къведни гунагъдикай азад жеда меслят хъуналди (яни папа сабур авуна вич авай гъалдал рази хъана кланда ва я итимди адан вилик квай ферзер килиз акъудна, я туш хьи тлалак гана кланда. Тлалак гунилай меслят хъун хъсан я)**» («Тафсируль-Джалалайн», «Ан-Ниса» сура, 128-аят).

Ажайиб вакъиа

Са мусурман стхадинни адан папан арада къалмакъал, гъуърчетар хъана. Им абурун хизанда хъанвай сад лагъай къал тушир, и сеферда папа итимдивай вичиз тлалак гун истемишна. И истемишунди итимдиз пара хъел

гъана. Адани са чарчел кхъена: «Зун афлан касдин хва я, къил-къилел алаз за тестикъарзава хьи, за папаз тлалак гузвач ва заз ада-лай гъейри маса паб кланзавач». И чар итимди конвертда туна вичин папан гъиле вугана. Вич, лагъайтла, хъел къваз квалай экъечина. Паб ийир-тийир квахъна амукъна. Итимди чарчел вуч кхъенватла чин тийиз (адаз а чарчел тлалакдин гафар кхъенвайди хъиз авай) ам вичи гила вуч ийидатла, гъиниз фидатла, ди-де-бубадиз вуч лугъудатла лугъуз, фикирар ийиз эгечина. Жавабар авачир икъван суалар садлагъана килиз атайла паб генани пашман хъана.

Са арадилай итим хтана, вичин квалит гъахъна, раклар агална. Папавай эхиз тахъана, фена итим авай квалит рак гагаз эгечина. Итимди хъел кваз лагъана: «Вуч кланзава?» Папа явашдиз жаваб гана: «Раклар ачух, заз вахъ галаз са ихтилат ийиз кланзава». Са къадар вахтунда фикир авурдалай къулухъ итимди раклар ахъайна лагъана: «Гъан, лагъ!» «За фикирзава, чи арада хъайи къал гъалат тир. Белки, имамдин къилив фена вуна адаз хъайидакай ахъайда? Белки, чун санал яшамаш хъжедайвал ада са рехъ жагъурда. Хъайидан гъакъиндай за пара гъайиф чугъазва», - вилерал нагъв алаз лагъана папа. «Хъайидан гъакъиндай вун пашман яни?» - хабар къуна итимди. «Эхъ, эхъ, зун пара пашман я, зи меци вуч лугъузвайтла заз чизвачир ва адакай гъич фикирзавачир. И арада итимди папаз адан гъиле авай конверт ахъайна чарчел кхъенвайди клел лагъана. Ана вуч кхъенватла акурла папа итимдиз теменар гуз башламишна ва лагъана: «Эгер дишегълийриз чпиз клан хъайила тлалак гудай ихтияр авайтла, за ваз са йикъан къене къад сеферда тлалак ганвай жеда».

Иниз килигна, гъуърметлу мусурман вахар, ажугъди къурла тлалак истемишиз тади ийимир, эвел итимдин гъавурда акъаз ва гъикметдалди четин месэладай экъечидай рехъ жагъуриз чалишмиш хъухъ.

Суфийрин суьгъбетар

Гунагъкарри туба авурла марф къвада

Муса пайгъамбардин ﷺ девирда лап пис къурама т хъана, гъатта чуьльера цай къунвай, гъайванар гъелек жез башламишнавай. Эхирни Муса ﷺ халкъдихъ галаз марф тлалабиз чуьлдиз эгъечна. Халкъдик пайгъамбардин несилдикай тир пудкъанни цуд касни квай. Ибуру вирида санал гъилер хкажна, риклин сидкъидай марф тлалабиз эгъечна. Абуру гъатта къурбандар ганвай. Га икI, абуру пуд йикъан къене дуьа ийиз хъана, амма Аллагъди ﷻ абуруз жаваб ганач. Муса пайгъамбардинни ﷺ Аллагъдихъ ﷻ элкъвена лагъана: «Я Аллагъ ﷻ Вуна лугъузва: «Завай тлалаба За квез жаваб гуда». Я Аллагъ, ваз акурвал за ва Ви лукIари Вавай чун авай четин гъалдикай азад авун патал тлалабна». Аллагъ-Тааладини Мусадиз ﷻ вагъйу авуна: «Эй Муса, дугъриданни, абурун арада гъарам тлуьн незвай, гъибет ва буьгътен ийизвай инсанар ава. Абурун Зи ажугъдиз лайихлу я. Вуна, лагъайтIа, абуру патал Зи регъим тлалабаза. Бес регъим ва азаб санал гъикI кIватI хъурай?»

Муса пайгъамбарди ﷺ суал гана: «Я Рабби, абуру вужар я? Чна абуру чи арадай михъиз квадарда». Аллагъ-Таалади жаваб гана: «Эй Муса, Зун чарабурун нукъсанар дуьздал Акъудзавайди ва гъибет Ийизвайди туш! ИкI хъайила, эй Муса, куьне вирида санал риклин сидкъидай туба ая, белки гъа инсан-

рини квехъ галаз санал туба ийида ва За квел Зи регъим къурда». Мусадини ﷻ Исраилан рухвайриз эвер гана, вири кIватIна ва вичиз Аллагъдин ﷻ патай атанвай вагъйудикай виридаз ахъайна, гунагъкаррини адаз яб гана ва абурун вилерай накъвар атана. Ахпа абуруни халкъдихъ галаз санал гъилер хкажна Аллагъдивай ﷻ чпин гунагърилай гъил къачун тлалабиз, ялвар ийиз эгъечна: «Я Аллагъ! Чун чи гунагърикай катна Ви къилив атанва ва Ваз минетар ийиз Ви ракарихъ хтанва, чун Ви регъимдик кутур, я регъимлубурукай виридалайни Регъимлуди!»

Аллагъди ﷻ Исраилан рухвайрин туба къабулна ва абуру гъеле чуьлда амаз марф къурна. Я Аллагъ ﷻ, чалай ва амай вири гунагъкар мусурманрилай Вуна гъил къачу!

Тубадин вахт уьмуьр я

Гъадисда лагъанва: «Аллагъ-Таалади иблис негъ абуру арада ада вичиз Къияматдин йикъалди вахт гун тлалабна. Аллагъдини ﷻ адаз вахт гана ва лагъана: «Ваз вуч кIандатIани ая!» Иблисди лагъана: «Я Аллагъ, Ви зурбавилел къин хъуй, зун Ви лукIран рикIай эгъечIдач, гъатта адан къеняй руьгъ акъат тавунмаз (яни ам рекъидалди ягъалмишариз алахъда)». Аллагъ-Таалади адаз жаваб гана: «Зи зурбавилел

къин хъуй, За Жуван лукIраз гъатта адан руьгъ беденда амай къван вахтунда туба ийидай мумкинвал гуда».

Гъурметлу мусурман, килиг Аллагъ-Таала Вичин лукIарин гъакъиндай гъикъван Регъимлу ва Мергъяматлуди ятIа! Гъатта Къураъанда гунагъкарриз Аллагъди ﷻ туба авуниз эвер гузва (мана): «Куьне вирида Аллагъдин ﷻ вилик туба ая, эй иман гъанвайбур!» («Ан-Нур» сура, 31-аят). Туба авур лукIар Аллагъдиз ﷻ кIан жезва идакайни Къуръанда лагъанва (мана): «Дугъриданни, Аллагъдиз ﷻ туба ийизвайбур кIанзава» («Аль-Бакъара» сура, 222-аят).

Квекай виридалайни хъсанди виридалайни гзаф Аллагъдихъай ﷻ кичIеди я

Иса пайгъамбардивай ﷺ хабар къунай: «Инсанрикай виридалайни хъсанбур гъибур я?» Ада къве гъапа накъв къачуна ва лагъана: «Ибурукай къведикай гъим хъсанди я?» Ахпа абуру сад-садак какадарна ва чилел гадар хъувуна. Идалай къулухъ ада лагъана: «Вири инсанар накъвадикай (чиликай) халкънава ва абурукай виридалайни хъсанди виридалайни гзаф Аллагъдихъай ﷻ кичIеди я». Аллагъдихъай кичIе хъун (ат-такъва) – им Адан эмирар къилиз акъудун ва Ада гъарам авунвай шейэрикай яргъа хъун я.

АЯЛРИН ЧИН

КичI

Вичин месик Роберт зурзавай. Адаз лап кичIезвай. Ингъе! Мад са ни ятIани дакIар гатаз башламишна! Робертан зегъле фена – адаз кIвале авай са шейинин хъен акуна. КичIевилей адан бедендал алай вири чIарар цаз-цаз хъана акъвазнавай. Адаз гъарайиз кIан хъана, амма сес акъудиз хъанач. Садлагъана адаз вешришдин ван хъана ва ам яргъандик чуьнуьх хъхъана. И арада адаз са жуьредин ван хъана. Эхирни Роберт гъасятда кIвалай катна диде-бубадин кIвализ гъахъна ва дидедин къужахда гъатна. Гъарай къилел алаз ва шехъиз кIвализ гъахъай хва акурла, дидедизни кичIе хъанвай.

Макъала:

Инна Байрамукова

- Роберт! Роберт! Секин хъухъ! – гъарай акъатна дидедай ва хва секинариз эгъечна. Велед секин жедалди диде-буба вил алаз акъвазна, ахпа вуч хъанатIа акбар къаз эгъечна. Роберта дериндай нефес къачуна суьгъбет башламишна: - Агъ, аз кичIе хъанвай къай-дадикай квез хабар авайтIа! Зун ахварал физвай ара тир, садлагъана аз са шейинин ван хъана. Ам кIвале къекъвезвай. - Субгъан-Аллагъ! – тажуб хъайи дидедай гъарай акъатна. - Заз кичIе хъанай! – давармарна Роберта. – Ахпа са ни ятIани дакIар гатана. Заз зи рикI акъваздайди хъиз авай, - гъа къайдада аз кичIе

хъанвай! Эхирдайни кIвалин пипIе са куь ятIани вишришар ийиз эгъечна, ахпа ада зун авай патаз зверна ва зун адахъай катна иниз акъатна! – суьгъбет акъалтIана Роберта ва дидедив агатна.

Дидени Роберт кIвале акъвазна, буба, лагъайтIа, хавадин кIвализ фена. Роберт сакIани секин жезвачир. Адаз гъатта дидедин къужахдай эвичIиз кичIезвай.

- Зи хва, рикIел аламани, за ваз кичIе хъайи вахтунда лугъудай гафар чирай тир? – жузуна дидеди.

- М-м-м... - фикирдик акатна аял. – «Ля илягъа иллялагъ» тушни?

- Эхъ, дуьз я! А гафарин мана «сад Аллагъдилаи ﷻ гъейри мад аллагъар авач» я. Ваз чизва хъи, эгер Аллагъ-Таалади вун хвейитIа, гъич са шейинивайни ваз зарар гуз жезвач.

- Дуьз яни? Гъатта жинеривайни?

- Гъелбетда, зи хва! Чун вири Аллагъ-Таалади халкънава ва анжах Адаз вири муьтIугъ жезва. Виридалайни важиблу кар – рикIин сидкъидай Аллагъ-Тааладин къуватдихъ ва къудратдихъ инанмиш хъун я. ИкI хъайитIа, вун хуьзвайбурукай виридалайни Хъсанда хуьда!

- Жинерарни Аллагъ-Таалади халкънавани? – мад суал гана Роберта.

- Гъелбетда! - жаваб гана дидеди. – Аллагъди ﷻ, абуру цIукай халкънава ва чаз таквадайвал авуна.

- Диде, бес абуру вучиз чаз зиян ва кичIерар гузва? Абуру анжах гъа и кIвалахар авун патал халкънава жал?

- Ваъ, Аллагъ-Таалади абуру

анжах Вичиз ибадат авун патал халкънава. Ваз чир хъухъ, вири жинерар писбур туш! Аллагъди ﷻ чаз хъиз абурузни хъсан ва пис шейэр, дуьз ва чIуру рехъ хкъдай мумкинвал ганва, гъавилей чилел исятда имансуз – шайтIанар ва иман гъанвай – мусурман жинерар яшамеш жезва. Мусурман жинери гъич садрани инсанриз зарар гузвач! Идалайни гъейри, зи хва, ваз чир хъун лазим я хъи, мусурмандиз жинерикай кичIе хъана кIандач, вучиз лагъайтIа абуруни гъа чун хъгин махлукъатар я. ГъакIни Пайгъамбарди ﷺ чаз чIуру жинерин зарардикай къутармиш жедай къайда чирнава.

- Абурукай къутармиш хъун патал чна вуч авуна кIанда? – хабар къуна Роберта.

- Чун Аллагъди ﷻ лянет хъайи шайтIандикай хуьн патал «Аль-Фалакъ» ва «Ан-Нас» сураяр кIелун лазим я. Мад кIвале гъамиша Къуръандин, иллаки «Аль-Бакъара» сурадин ван хъана кIанда! Имансуз жинеривай Аллагъдин ﷻ гафар эхиз жезвач ва абуру лугъузвай чкадай катзава.

- Ваз чизвани, диде, аз гила акъван кичIезмач! – лагъана Роберта ва дидедин къужахдай эвичIна.

- Маша-Аллагъ! – шад хъана дидедиз.

- Ви кичI михъиз квахъдайвал, ша чна исятда аят «Аль-Курси» кIелин. Чир хъухъ, ксудалди и аят кIелайтIа, гъатта пакам жедалди вак садани хкуьрдач. Дидеди Роберт къужахламишна ва абуру къведани санал аят «Аль-Курси» кIелна. КIелна

куьтягънамазди кIвализ буба гъахъна. Адан чинал хъвер алай.

- Хва, ваз кичIерар гайибур аз жажгана. – Ингъе, ви йифен мугъман, алава хъувуна ада ва къуншидин шенпIи чилел эцигна.

Дидени Роберт лап тажуб хъана.

- Ингъе дакIар гатайдени, - лагъана бубади ва ич къальурна. Куьчеда гар авай, гъавилей тарарин хилер гарал къугъвазвай ва дакIарар гатазвай, - ахъайна куьтягъна бубади.

- Альгъамдуллилягъ! – лагъана дидеди. – Акъвазвани, хва? Авайвал лагъайтIа, кичIе жедай гъич са шейни авачир. Эгер вуна къе инал лагъай дуьаяр кIелиз хъайитIа ваз гъич садрани кичIе женни ийидач. Инша-Аллагъ!

Мавлиддин варз атана мад

Гъажу Шерифали

Атана мад, атана мад,
Мавлиддин варз атана мад!
Дуъньядиз нур къалана мад,
Мавлиддин варз атана мад!

Атана Рабиъул аввал,
Ан мубарак нури жамал.
Къарагъ, эллер, вири кивачал,
Мавлиддин варз атана мад!

Юлдаш хъана Абубакар,
Умар, Усман, Али-Гъайдар.
Шадвал ая куъне, эллер,
Мавлиддин варз атана мад!

Асмауллагъ зикир авур,
Шариатдиз фикир авур.
Душманарин эхир авур,
Мавлиддин варз атана мад!

Цийи дин баян авуна,
Сувабар залан авуна.
Худадиз чун кан авуна,
Мавлиддин варз атана мад!

Гъаз атана чаз гуъзел дин,
Султан хъана кве дуъньядин,
Мекке, Равза Мединадин,
Мавлиддин варз атана мад!

Муъжизатар загъир авур,
Дуънья, Ахират чир авур,
Гъар са кардиз фикир авур,
Мавлиддин варз атана мад!

Худадин нурдикай гайи,
Амина дидедиз хъайи,
Зайиф умматдихъ рикъ кайи,
Мавлиддин варз атана мад!

Чилер - цавар, Шамси - Къамар,
Сада садаз гана хабар,
Мухаммадан мубарак твар,
Мавлиддин варз атана мад!

Рабби, Худа ваз хъуй шукур,
Чун адан уммат халкъ авур,
Зулуматдай рагъ хъиз акур,
Мавлиддин варз атана мад!

Субгъаналлагъ я Зулжалал,
Игъсан ая чаз Сиратдал,
Чи Пайгъамбар рази жервал,
Мавлиддин варз атана мад!

Авур ксар Мавлид игъсан,
Женнет жеда чпиз макан,
Фирдавусда гъури-гъилман,
Мавлиддин варз атана мад!

Ша фин чун макъсад авуна,
И мажлис иршад авуна,
Худадиз имдад авуна,
Мавлиддин варз атана мад!

Суннат яхъ куъне аманат,
Аллагъди квез гуй гьидаят,
Ашкъидалди гъваш салават,
Мавлиддин варз атана мад!

Зулжалалди гана салам,
Багъишна ан гуъзел Калам,
Мелек, инсан, жуъмле алам,
Мавлиддин варз атана мад!

Даим гъиле къуна къелем,
Гуъзел дин авуна мягкем,
Араб, турки, фарси ажем,
Мавлиддин варз атана мад!

Парикъат баб машгъур авур,
Муъжуд Женнет нурлу авур,
Тамам чилер-цавар акур,
Мавлиддин варз атана мад!

Цаварал твар я ви АхМад,
Чилерал твар я Мухаммад,
Шафаглат магъшерда МахМуд,
Мавлиддин варз атана мад!

Шайтандиз авуна лянет,
Тамам ая вад ферз, суъннет,
Аллагъди квез гуда нуъсет,
Мавлиддин варз атана мад!

Ярали, на Мавлид ая,
Ви гунагъар алуд ая,
Женнет макан умуд ая,
Мавлиддин варз атана мад!

Аллагъ, Аллагъ ферйад Аллагъ,
Аллагъ, Аллагъ имдад Аллагъ,
Аллагъ, Аллагъ, я Сад Аллагъ,
Мавлиддин варз атана мад!

Мавлиддиз ша датана

Мавлиддиз ша датана
Рикъ ашкъидив ацана
Суваб гунагъ къатана
Вирида са сивйя лагъ
Ла илагъа иллаллагъ.

Ша агатна ацукъ куън
Садни жемир кве рикъин
Герек туш маса луъкуън
Вирида са сивйя лагъ
Ла илагъа иллаллагъ.

Пайгъамбардин и мажлис
Шад мярекат я халис
Акъваз мийир хъана кис
Вирида са сивйя лагъ
Ла илагъа иллаллагъ.

Канзаватла сувабар
Рикъл гъана Пайгъамбар
Аллагъдиз ийиз ялвар

Вирида са сивйя лагъ
Ла илагъа иллаллагъ.

Виридаз гъатдач и бахт
Им язва лап хъсан вахт
Женнетра жеривал тахт
Вирида са сивйя лагъ
Ла илагъа иллаллагъ.

Зикир авун хъсан я
Расуллулагъ масан я
Пайгъамбардин игъсан я
Вирида са сивйя лагъ
Ла илагъа иллаллагъ.

Мавлидрихъ вил галаз хъуй
Мецел зикир алаз хъуй
Жегънемрикай яргъаз хъуй
Вирида са сивйя лагъ
Ла илагъа иллаллагъ.

Гаф кан жемир туъгъметдай
Пайгъамбардин гъуърметдай
Чка це чаз Женнетдай

Вирида са сивйя лагъ
Ла илагъа иллаллагъ.

Мад тежедайвал гунагъ
Ийин астагъфируллагъ
Къабул ая, я Аллагъ
Вирида са сивйя лагъ
Ла илагъа иллаллагъ.

Девлетриз мийир умуд
Туна фена са шумуд
Сад Аллагъдик кваз умуд
Вирида са сивйя лагъ
Ла илагъа иллаллагъ.

Дуънья карвансара я
Ада кайбур пара я
Ахиратдиз чара я
Вирида са сивйя лагъ
Ла илагъа иллаллагъ.

Гъийбетрикай кьерех хъухъ
Йифиз, юкъуз уях хъухъ
Ша чакъ галаз урта хъухъ
Вирида са сивйя лагъ
Ла илагъа иллаллагъ.

Пайгъамбар – гъахъ, Аллагъ - Сад
Лугъуз чира минет, дад
Адлай хъсан гаф жеч мад
Вирида са сивйя лагъ
Ла илагъа иллаллагъ.

Чи Пайгъамбар риклеваз
Дин Исламдин рекъеваз
Акбул камал къилеваз
Вирида са сивйя лагъ
Ла илагъа иллаллагъ.

Алахъ хъсан кар патал
Исламдин шартлар патал
Хатам-Пайгъамбар патал
Вирида са сивйя лагъ
Ла илагъа иллаллагъ.

Я Мухаммад Мустафа
Чун патал чугур жафа
Ви тварце экв, нур ава
Вирида са сивйя лагъ
Ла илагъа иллаллагъ.

Гъазаватра хъайибур
Дин патал чан гайибур
Мавлидрихъ рикъ кайибур
Вирида са сивйя лагъ
Ла илагъа иллаллагъ.

Зи гафар квез аманат
Хуъхъ гъакъ дуван, адалат
Пайгъамбардал Салават
Вирида са сивйя лагъ
Ла илагъа иллаллагъ.

Гъажу авуна фикир
Цийи чал ая туъкуър
Яваш тахъурай зикир
Лугъудайвал маашаллагъ
Ла илагъа иллаллагъ.

Женнетрин тариф

Женнетда булахар ргаз
Ава Аллагъ лугъуз, лугъуз
Исламдин билбилрин аваз
Къевеза Аллагъ лугъуз, лугъуз.

Вацралай нурлу яз чинар
Шекердилай ширин чалар

Десте-десте малаикар
Къевеза Аллагъ лугъуз, лугъуз.

Беденарни тежез зайиф
Къуръан эзбер ийиз югъ-йиф
Ахъай жезвай цуъквер зариф
Ава Аллагъ лугъуз, лугъуз.

Садбуру нез, садбуру хъваз
Малаикар рагъмет рахаз
Идрис набид халат храз
Субгъаналлагъ лугъуз, лугъуз

Юнус ашукъ я Аллагъдал
Вил алаз даим панагъдал
Рази яз ви гъар са йикъал
Ава Аллагъ лугъуз, лугъуз.

И дуънья гъакъ хъанва туъкуър
Мийир куъне маса фикир
Ша чнани ийин зикир
Гъахъ я Аллагъ лугъуз, лугъуз

Мавлиддин варз тебрик авун

Нурлу авунвай чаз Исламдин гел,
Чи диндин Султан гъайи и чилел,
Стхяр-вахар, Рабиу-ль-аввал,
Гъуърметлу тир варз тебрикзава за!

Цикъвед лагъай гъа ислендин йифиз,
Женнетдин нурар аватна квализ,
Абдуллагъан хва вич Аминадиз,
Хъайи са нур яз тебрикзава за!

Малаикарин жерге атана,
Пуд чкадал пуд пайдах акурна,
Магъриб-Машрикда, садни Кябеда,
Ишигъ гайи чаз тебрикзава за!

Къиле акъвазна гъуърметлу Имам,
Межлис эгълийриз виридаз тамам,
Багъа мугъманриз чи патай салам,
Кхъенвай кагъаз тебрикзава за!

И чилин шардиз хъанавай машгъур,
Хайи варз я им кве дуъньядин нур,
Мадни артух хъуй гъуърметни хатур,
Кефи клубан яз, тебрикзава за!

Къеве дуъньядин нур чилел атана,
Калам-Шагъадат мецел лагъана,
Дин Исламни чаз гуъзел вугана,
Къахъатмир яргъаз, тебрикзава за!

Артух хъурай мад хуш зикирдин ван,
Диндал кеве хъухъ, мягкем хуъхъ Иман,
Эзбериз ихлас, кел ая Къуръан,
Женнетар галаз тебрикзава за!

И вацра чна гайи игъсанар,
Къабулда шаксуз, чир хъухъ, инсанар,
Терг ийин чна гъалат-нукъсанар,
Гъавурда аваз, тебрикзава за!

Аварни дарги, лезгини къумукъ,
Ибадат ая, акъвазмир къулухъ,
Дуствал мягкем хъуй мад кенлай къулухъ,
Чун са хзан яз тебрикзава за!

Шерифали вич ханвай Храхдал,
Машгъул я михъи диндин кваллахдал,
Абукавсар хъваз Женнет булахдал,
Куън акун кан яз тебрикзава за!

Алхамду Лиллагъ, Алхамду Лиллагъ,
Рикъин сидкъидай лугъузва Биллагъ,
Къабула, я Рабб, я Чехи Аллагъ,
Чнани вирида лугъузва Амин!

ГЪАР ЙИКЪАН ДУЪА

Муъминдин гъакъиндай башсагълугъ гудайла лугъудай гафар

إِنَّا لِلَّهِ مَا أَخَذَ وَ لَهُ مَا أَعْطَى وَ كُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِأَجَلٍ مُّسَمًّى فَلْتَصْبِرْ وَ
لْتَحْتَسِبْ

Инна лиллягъи ма ахаза ва лягъу ма агтла ва куллу шайин гиндагъу биаджа-
лин мусамман фалятасбир валятахтасиб.

Дугъриданни, Аллагъди ﷻ вахчурди ва Ада гайиди вири Адан гъиле ава. Гъар
садаз Ада вахт эцигнава. Куъне сабур ая ва къисметдал рази хъухъ!

Инсан къена 52-юкъуз мавлид ийидани? Мавлид, аз чиз, Мугъаммад Пайгъамбар ☞ хунигъ галаз алакълу яз ийизвай шад межлис я. Яс къуна кІанзавай чкадал ам фад къена кІанзавай тир лагъана, шадвал ийидани?

Сад лагъайди, Исламда яхцурни цїкїкведар лугъудай шей авач. Инсан кечмиш хъайила, адан мукъва-къилийри анжах пуд йикъан къене яс къун лазим я. Пудалай гзаф йикъара яс анжах кечмиш хъанвайдан папа къуна кІанда. Ада 4 варзни 10 юкъуз къада. Шариатди къейидан жуьмядал, яхцуррал, яхцурни цїкїкведар ва йис атІайла халкъ кІватІун къадагъа ийизва, гьикІ хьи, ихътин межлисри мад а касдин къиникъ рикел хкизва ва гъа ида мукъва-къилийрин рикел тІарзава. Чаз чизва хьи, къейи кас рикел хтайла, иман зайиф бязи инсанри (гъатта гзафбуру) Аллагъди ☞ кхьенвай къисметдилай чпин наразивал къалурзава, ихътин гафар лугъуза: «Я Аллагъ, Вуна ам вахт жедалди вучиз вахчуна?» Къвед лагъайди, халкъ инжикли тавуна, анжах жуван мукъва багърийриз эверна къейидахъ гъи юкъуз хъайитІани мавлид, зикир келун ва хъайи суваб адан руьгъдиз багъишун хъсан кар яз гъисабзава. ИкІ хъайитІа, къейидал суваб агакъда ва адаз хейлин менфят жеда. Ихътин межлис кІандай юкъуз авуртІа жеда, яхцурни цїкїквед лагъай юкъуз (йис атІайла) авунни къадагъа туш. Вучиз лагъайтІа къейиди гъамиша куьмеқдихъ муьгътеж я («Канзу-р-рагъибин»). Шадвиликай рахъайтІа, ам Пайгъамбардин ☞ гъакъиндай ийизвай шадвал я, инсан къена лугъуза туш. Инал лагъайвал, пуд йикъалай гзаф пашмандиз амукъунни динди меслят къалурзава, мусурмандиз шадвал ийидай ихтияр ава хьи. Са инсан къейила варцаралди, йисаралди жуван пашманвал къалурун - гъа им къадагъа алай кІвалах я. Гъаки ятІани, мумкин я бязибуруз мавлид ийиз кІан жедач. Аки ятІа, къуй адан тІварцїихъ зикир, Къуръан кІелрай.

Зи къунши гадади кпІар ийизва, гъаждизни фенва, амма ада пІапІрус чІугъазва. Им дуьз кар яни?

КапІ, гъаж ва маса ибадатар авунилай аслу тушиз пІапІрус чІугун гъар са мусурман патал гъарам я. Амма капІ ийизвай касди вич генани гунагърикай хуьз чалишмиш хъана кІанда, вучиз лагъайтІа, капІ ийизвайдаз халкъ чешнелу инсандиз хъиз килигъзава, адай са гъалатІ акъатдатІа лугъуз гуьзетзава. Чара инсанрин нукъсанригъ къекъуьн Шариатди хъсан кІвалахдай гъисабзава. Мусурман стхадин са нукъсан хатадай акуртІани, ам кевиз алахъна кІанда. Ам дуьздал акъудай касдин гунагъарни Аллагъ-Таалади Къияматдин юкъуз дуьздал акъудда, кІевайдан гунагъарни кевда. Пайгъамбардин ☞ гъадисда лагъанва: «Ни вичин мусурман стхадин нукъсан и дуьньяда кевайтІа, адан гунагъар Аллагъди ☞ Къияматдин юкъуз кевда» (Муслим).

Жувал алай парталригъ кицІ галуқъайтІа, вуч ийида?

КицІин къурай хам къурай парталдихъ галуқъаваз хъайитІа, са шейни авун гекер къевезвач. Эгер адан къурай чка къежей парталдихъ, гъакІни къежей хам ва я маса къеж (гъер, цвар) къурай парталдихъ галуқъайтІа, ам ирид сеферда чухъун лазим къведа: са сеферда накъвадал (яни накъв вегъенвай къару целди) ва ругуд сеферда адетдин миъи цел. Нажасдай къацІанвай шейэр чухъудайла, чаз чир хъун лазим я, абур гъакІ са тияндиз вегъена хкуьрун бес жезвач, икІ хъайитІа, нажас цик акатзава ва амни нажас жезва. ИкІ тежедайвал абур садра къванни (кицІин нажас ирид сеферда) авахъзавай цик кутуна чухъвена кІанда. Аки чухъун лазим я хьи, са къилихъай агай яд парталдин маса патахъай хкатдайвал («ФатхІу-ль-МугІин»).

Жуван папахъ гъил галуқъайтІа дастамаз чІур жезвани?

Эхъ, итимдин хам папан хамунихъ галуқъайла, дастамаз чІур жезва («Мингъаж»).

«Я хІайїу, я къайїум, ля илягъа илля анта» - гафарин мана вуч я? Абур мус келда?

Бязи алимри тесдикъарзава хьи, дуъа ийидайла, «Я хІайїу, я къайїум, ля илягъа илля анта» (Я чан Алайди, я гъамишалугъ Амукъзавайди, Валай гъейри мад аллагъар авач) гафар лагъана тІалабун авуртІа, Аллагъди ☞ а дуъадиз жаваб гуда («Хазинату-ль-Асрар»).

Мугъаммад Пайгъамбар ☞ гъина кучуднава?

Мугъаммад Пайгъамбар ☞ Медина шегъерда авай «Масджиду-н-Набавий» (Пайгъамбардин мискіин) лугъудай мискіинда кучуднава. А мискіиндин къацу къуббадин кІаник Аллагъдин Расулдин ☞ сур ква. Пайгъамбар ☞ адан папан Айшадин ☞ кІвале рагъметдиз фена. Гъа и чан гайи кІвале ам кучудни авунва. Амма ахпа, мискіин гъаркъуь хъувурла, Пайгъамбардин ☞ сур мискіиндин къене хъана. Адан патав Абу Бакр ☞ ва Умар асгъабни ☞ кучуднава. Гъар йисуз, иллаки гъаждин вахтунда Аллагъдин Расулдин ☞ ва адан асгъабрин сурарал миллионралди мусурманри зиярат ийизва, адан гуьрметдай тІалабунар ийизва, адавай шафаат тІалабзава. Къуй гъар са мусурмандиз Пайгъамбардал ☞ зиярат ийидай мумкинвал гурай!

Ферз кпІарин вилик ва кчулукъ гъикъван суннат ратибат ква?

Экуьнин кпІунин вилик 2; нисинин кпІунин вилик 2-2 (къве къил ахпа мад къве къил ратибат) ва кчулукъ 2-2; рагъдандин кпІунин вилик 2-2; гъетрен кпІунин кчулукъ 2; месин кпІунин кчулукъ 2 ракат суннат ратибат ква. Ибур гзаф къимет авай, пара суваб кхъизвай суннат я. Ният икІ ийида: «Ният авуна за экуьнин (нисинин...) кпІунин вилик (кчулукъ) квай къве ракат суннат-ратибат капІ ийиз Аллагъ патал» («ИгІанату-тІ-ТІалибин»).

Эгер капІ ийизвай итимди верч, хеб тукІуртІа, адаз жендек чухъун ферз жезвани?

Ваъ, жезвач. Жендек чухъун ферз жезвай вахтар ибур я:

1. Мая акъатайла.
2. Итимдинни папан арада месин алакъаяр хъайила.
3. Инсан кечмиш хъайила. Яни мейит чухъун.
4. Вацран къилер куьтягъ хъайила.
5. Аял хайила къевезвайбуру атана куьтягъ хъайила.
6. Аял хайила ва я ам чІурайла.

Ферз жендек чухъудайла, яд бедендихъ галуқънамазди ният авун лазим я: «Ният авуна за ферз тир жендек чухъуз Аллагъ патал» («Мангъаджу-ль-Къавим»).

Суннит ва суфий гафарин арада вуч тафават ава?

Суннит – им Пайгъамбардин ☞ суннадиз табиий жезвай мусурман я. Суфий – им суфизм илимдиз (суфизм - Аллагъдиз ☞ мукъва жез, рикІ чиркин ерийрикай, месела: такабурлувал, пехилвал, шкъакъвал... миъи ийидай къайда чирзавай илим) табиий жезвай суннит-мусурман я. Мусурман жемьтдин арада фитне тваз кІанзавай бязи жегъилри алай вахтунда вугун кутуг тавунвай суалар гузва, абурукай сад: «Вун суннит яни я тахъайтІа суфий?» Ихътин суал гудай ихтияр авач, ам дуьз суал туш. Ам ихътин суалдиз тешпигъ я: «Вун мусурман яни я тахъайтІа суннит?» И къве гаф сад-садаз аксибур туш, абуру анжах сада-сadan мана алава хъийизва.

Мусурманриз къизилдин безегар алукІдай ихтияр авани?

Мусурман итимриз ихтияр авач, дишегълийриз ава. Аллагъдин Расулди ☞ лагъанва: «Къизил ва ипек (шелк) зи умматдин дишегълийриз гъалал, итимриз – гъарам я» (Агъмад, Насаи).

КпІарин вахтар

Март

югъ	Пакаман Ас-СубхІ	Рагъ экъечІ-завай вахт	Нисинин Аз-Зугър	Рагъдандин Аль-гІаср	Гъетрен Аль-Магъриб	Месин Аль-гІишаъ
1	5:47	7:22	13:01	16:06	18:40	20:05
2	5:46	7:21	13:01	16:07	18:41	20:06
4	5:43	7:18	13:01	16:09	18:44	20:09
6	5:39	7:14	13:00	16:10	18:46	20:11
8	5:36	7:11	13:00	16:12	18:49	20:13
10	5:32	7:07	12:59	16:13	18:52	20:16
12	5:29	7:06	12:59	16:15	18:54	20:18
14	5:24	7:00	12:58	16:16	18:56	20:21
16	5:21	6:57	12:58	16:18	18:59	20:24
18	5:18	6:53	12:57	16:19	19:01	20:26
20	5:15	6:50	12:57	16:21	19:03	20:29
22	5:11	6:46	12:56	16:22	19:03	20:31
24	5:07	6:43	12:55	16:22	19:08	20:33
26	5:03	6:39	12:55	16:24	19:11	20:36
28	4:59	6:36	12:54	16:25	19:13	20:38
30	4:54	6:32	12:53	16:25	19:15	20:40

ПОДПИСКА-2012

Гъурметлу стхаяр ва вахар! 2012-йис патал подписка давам жезва. Лезги чІалал акъатзавай «Ас-Салам» газет квез кІани почтунин отделенийра, районар кІвалахзавай чи векилривай ва я редакциядиз атана кхъиз жеда. Йисан къимет: 257 манат. Индекс 51395 Гъурметлу мусурманар, «Ас-Салам» газет кхъиз рикелай алудмир!

Гъурметлу газет кІелзавайбуру!

Гила куь суалар, теклифар редакциядиз SMS-рин куь-мекдалди 8 963 411 54 24 нумрадиз ракъуриз жедайди чна куь рикел хкизва. Куь суалриз жавабар чна газетдин чинриз ва я элкъвена куь нумрадиз гуда.